

Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

Vocabularius iuris utriusque

[Speyer], Sept. 1478

[C]

[urn:nbn:de:bsz:31-313403](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:bsz:31-313403)

Quod dicitur legatum secundum azo in

hu. C. de cadu. tollen. est quod defecit post mortem testatoris quacumque ratione. Et quia quibusdam modis et rationibus iniquis et olim legata fiebant quibusdam caduca. Ideo lex ponit unam rubricam de cadu. tollen. Et differunt per non scriptum. quasi caducum. et vere caducum unum legatum per non scriptum est quod legatum alicui datur in metallo vel non existenti in re. natura puta non nato. quasi caducum est quod non omnino cadit. Sed vere caducum est seu dicitur quod legatarius vivit post mortem testatoris et supervenit ei conditio pro qua efficitur incapax legati. Sed in alio casu legatum illi qui est in responsa tura sed moritur ante mortem testatoris. Primum accrescit sine quaere. secunda duo cum onere.

¶ Calcitrosus equus est qui solet calce ferire. id est pedibus retro se percutit

¶ Calculator secundum philosophum perit. dicitur a calculis. id est lapillis minutis quos antiqui in manibus habuerunt componendo numeros.

¶ Calculus. id est computus. C. de erro. cal. vna. Item. id est sententia diffinitiva. C. de ap. si actor. vide aliquod de calculo de si. instru. cum dilectus.

¶ Calumnia secundum Hostium in sum. est cum quis ex certa scientia iniuste agit vel resistit. secundum ad tur. l. i. §. calumniari. Vel est petitio iniusta ex certa scientia in iudicio facta et iuste petitioni iniusta responsio. vel est falsi criminis impositio. ff. de ver. signi. l. i. in prim. et. l. si quis calumnetur.

¶ Calamitas est infelicitas vel miseria que euacuat omni bono. vel est pena vel labor immensus.

¶ Calumniator est qui scienter alicui falsa crimina imponit vexandi occasione. Vel secundum philosophum calumniator a calumniando. id est frustrando vel decipiendo dicitur. Et inde dicitur iuramentum calumnie scilicet vitare. et est assertio vere petitionis vel repulsionis secundum glossam. cum quis iuravit se bona fide et non calumniando animo causam novisse. vel quod venerit ad reluctandum putans se bona iusticia uti. C. de iura. cal. l. i. §. i. et habet quinque capitula ut. c. i. eo. ti. ubi versus dicit de hoc glossa. Et qui calumniose accusat debet officio et beneficio privari et in exilium deportari. c. i. p. calle. Item non quod in l. sciuerit de excu. tu.

¶ Calumniari secundum Azonem in sum. C. de calum. est falsa crimina scienter intentare et alicui opponere vel imponere. Et ex eo quod quis non

probavit crimē calumnia ei videtur. licet tex videat sonare in otram
rum q̄ talis nō sit calūniatus. ij. q̄. ij. §. notā dūm ij. vbi dicitur calū
niari est falsa crimina intētare seu intēdere. Preuaricari vero crimi
na abscondere. Tergeuerari in vniuersū ab accusatiōe desistere
Sed nō vtiq; qui nō probat qd̄ intēdit calūniari p̄tinus videt̄ finis
lis tex. in. l. i. ff. ad senatuscō. turpil.

¶ Cancellarius nomē accepit a cācellando. Cancellare em̄ est li
neam ducere vel damnare. Vñ lra vel scriptura que damnat̄ cus
linea p̄ mediū ducta ē cācellata. Et inde dicit̄ cācellarius cuius of
ficium est rescripta vel respōsa impatoris et mādata inspiciere et
mala scripta cōcellare et bene scripta cum signaculo suo signare
et sigillū eis imprimere. Inde etiam venit archicācellarius quasi
p̄ncip̄s cācellarie fm̄ Azb. in sum. Differūt tñ cācellare et sub
pūctare. quia cācellare est literam lineam p̄ mediū ductam dānare
sed subpūctare est literas pūctis suppositis dānare.

¶ Callipitas Re. ij. dolus malus. Est em̄ calliditas dolus adhibitus
tacēdo. vt nō. ff. de do. ma. l. i. i. glo. Inde callidus. i. fallax vel astu
tus.

¶ Caligatus. i. miserrimus. Inde caligat miles ē qui hēt ferreas
ocreas vel caligas de coreo. Etiam idem est q̄ infirmus vel obscu
rus has expositiōes facit glo. in. l. caligato. C. de sup.

¶ Canonica est ius qd̄ puenit ex electiōe et receptiōe in fratrem.
vel est ius percipiendi fructum prebende siue redditus. c. relatum de
preben.

¶ Canonica monitio est q̄ interuenit citatio ex n̄ tribz monitio
nibz vel vna pemptoria p̄es cōtinens de qua in c. cōstitutionē de
sen. ex li. vi.

¶ Canonica portio de canone deputata ecclesie parochiali de reli
gis parochiano defuncto illi ecclesie vbi eligit sepulturā cū ali
bi q̄ in parochiali elegerit eā. Et est scdm̄ varias cōsuetudines
alia ⁊ alia. Nam alicui medietatis. alicui tertia. alicui quarta dat̄
de sepul. c. certificari.

¶ Canon grece est regula latine iij. di. canon. Et in vna significa
tione est id qd̄ in cōcilio generali vel p̄uinciali statuit̄ et sic capi
tur de cōsti. c. canonū statuta. In alia significatiōe videt̄ eē id qd̄
ab emphiteota ē re emphiteotica soluit̄ ⁊ sic videt̄ sumi ab azo.
in sum. C. de iur. emphi. v. Ex lex autē cōtractu. Etia dicitur illud
quod sumit̄ p̄ pedagio vel vectigali ff. de publi. et vecti. Et nō
q̄ qñ papa vult cōdere canones possunt ep̄i cōtradecere q̄ nō cō
ueniunt cōsuetudini regionis eoz di. iij. Er̄t autem lex. et nota

In c. sequen. in v. iudicibz ubi querit an sententia pape pualet sen-
tencie epoz. Et qd no qz orbi maior est vix. c. iij. di. legim9 p9
mediu. et ibi glo. qd statutū cōcilij pūdicat statuto pape ar. con-
tra ibidem.

¶ Canon largitionariū tituloz est sūma tributū et pstat de regu-
lari pstatōe a pūncialibz fisco. Et dicunt tituli qui ex specialibz
titulis. i. lris breuibz cauta legunt vt. C. de iure fisci. l. penl. c. C.
de anno. et tribu. l. iij. §. acceptacōes et. l. i. de canone largi. l. x.
scdm accur.

¶ Canon frumētari9 vrbis romane est certus numer9 mēsurarū
frumētū qui singulis annis mēdebatē rome. l. i. et ij. eo. t. li. xi. qd
erat etiam de oleo. Et qd rā hoc nō licebat alicui beneficiū vel in-
dulgēciam aut pūilegiū impetrare et impetratū nō valuit vt ibi-
dem dicit. Item canonū quidē est late senēcie. quib9 fer. de. Et
pūm us exprimit9 vrbū sit inodatus vel eqipso. Secū9 p vrb-
bum inodes. vt. est glo. in c. quicūqz de hēre. li. vi. Itē canō habz
sub se qtuor species. xxv. q. iij. si quis dogmata.

¶ Canonica est nomen tituli et iuris. pūenda vō nomen facti et ca-
dit in extraneū vt nō. Inno. in c. cū. de cōsti. l. iij. pūenda.

¶ Cape est ita accipe qd id qd capis tuū fiat. vñ aliud est cape z
aliud accipe. qz cape est cū effectu qd secū remansuz est. Ideo nō
videt9 quis cape qd erit restituz. Sed accipe est si quis nō sic ac-
cipiat vt habeat. et sic accipe potes illud qd nō fit tuū accipiēdo
rubri. i. C. li. x. et. ff. de ver. sig. l. aliud est cape

¶ Capiēdis. i. vltimāndis pignozibz tributoz. Re ij. pign9 et
tributa.

¶ Captio. i. deceptio. Inde captiosū et est deceptōiū vel decepti-
osū aut dolosū vt nō. Jo. an. de offi. dele. si duo li. vi. in glo. in fi.

¶ Captio cā mortis alias capio fm azo. est qñ p mortē alic9 occa-
sio capiēdi obuenit alicui exceptis hīs capiēdi figuris et causis
que certis et pūis nomibz nūcupant9 vt hereditas legatū et fi-
deicōmissum. quia scz talis captio vel capio nō incidit in naturā
acceptiōis hereditatis legati vel fideicōmissi. Et causa mortis ca-
pio fm azo. in sum. C. de dona. cali. mor. Est cū post mortem alic9
aliquid dat9 alicui causa cōditionis implende vel aliquid puenit
ad aliquem mortis occasione nec tñ aliquo certo erāflationis vel
acceptiōis nomine nūcupatur. Verbigratia. fūdum tibi cōmissi.
vt ticio dāres. cum tu post mortem meam nō haberes fundū dare
ticio dedisti sticho qui fuit est heres et stichus tūc causa mortis
capit cum fund9 ei donat9 causa mortis. qz donatio merā obtinet

voluntatem vel libertatem et non eluptam vel conditionatam.

¶ Capitio Re. s. annona.

¶ Capitatio cuiuslibet civitatis eximenda capitatio. i. census capitatis vni dicebantur ciues romani per excellenciam exempti. et quedam orientales pumicie. l. v. mica. C. e. ti. li. xi. Quibus tamen dicitur quod loquitur illa lex in plebe cuiuslibet vrbis capiciose per hunc quod dicit et excipit.

¶ Capite censuræ et qui dat censum per capite. C. in qui. cau. colo. ca. pi. de. mi. accu. possunt li. xi.

¶ Capitalis inimicus quis dicitur vide accur. ff. de arbi. l. licet autem in glo. iii. et ff. de testi. l. iij. §. ij. in glo. et de ar. ff. de questi. l. i. §. si quis dicatur.

¶ Capitulū vno modo est locus vbi res capitales firmanter. Secundo significat lectionem. Tercio distinctionem. ut ihe liber habet quatuor capitula. Quarto significat congregationem multorum et precipue virorum ecclesiasticorum. et non. io. an. in c. capitulū de rescriptis.

¶ Captiui et postliminiū reuerfi. Re. ij. postliminiū.

¶ Capituli diminutio est statim mutatio ut quoniam liber efficitur seruus Et est triplex diminutio capituli. scilicet maxima media et minima. Minima capituli diminutio est quoniam quis nec civitatem in qua moratur nec libertatem amittit. sed tamen patitur contra se status mutationem vel mutationem circa familiam. ut qui iuris sui est. alieno iure incipit esse subiectus. veluti per arrogationem. aut cum quis emancipatur quod primo erat in aliena potestate. sed debet intelligi predicta prescriptio cum presutatur status hominis factio eius inveniunt vel in condemnando vel emancipando vel arrogando vel adoptando vel etiam in reuocando ex ingratitudine. unde licet patre alicuius mortuo mutetur eius status quod sui iuris est. factio non ideo capite diminutus est. Et statim hunc ponitur secundum Azo. per civitatem et libertatem. vel civitatem tamen. vel patria potestatem seu propria potestate aut media. Tria enim sunt que habentur habentur scilicet civitas libertas et familia. Et secundum hoc tria sunt tres capituli diminutiones. Media capituli diminutio est cum salva libertate civitas amittitur ut cum quis deportatur seu relegatur ad exilium per quinquaginta annos vel bannitur. Maxima capituli diminutio est cum civitas amittitur. nec libertas retinetur. ut cum deportatur quis in insulam et seruus efficitur. aut in metallum damnatur. Et sic etiam bannitur in opus metalli vel si maior xx. annis patitur se vendari ad precium precipiandum. vel si manumissus in servitutem ex ingratitudine reuocatur. Pena autem damnationis in metallum hodie locum non habet vide in l. de capi. di. per to. et h. de. §. tuto. §. tutela.

¶ Caplarij dicuntur qui in balneis vestimenta suscipiunt custodienda

Vel aliter sunt illi qui possunt alios libros ad scolas.

¶ Carbonianū Re. s. ignoz possessio carboniana. Vñ scdm a 30. dicit a carbonis muetore vel auctore. Et dat solum nato et n̄ nascituro in quo differt ab edicto de ventre in possessionem mittēdo quod subuenit nascituro.

¶ Carbonū appellatiōe quid cōtineat vide. ff. de v. sig. l. carbonū vbi appellatiōe materiatī nō continet materia vt appellatiōe libroꝝ non carte. ff. de le. iij. l. libroꝝ. s. p̄ tamē. Nec ecōtra appellatiōe materie continet materia. l. huius. Et sic nō cōtinent ligna ad coquendū vel calefaciendū qz nō sūt carbones.

¶ Carbularij iudices dicebant olim illi qui ab ipatore habebāt potestāē iudicādo et illos solum qui corā eis eligebāt litigare et poterāt eligere in e cōsensu ap̄noz iudicam. sicut arabie in glo. l. i. ff. de iudicijs.

¶ Cartophilaecium est armariū vel locus in quo carte reseruāt Et dicit a cartā qd est instrumētum vel scriptura et philare cōseruare quasi rē. vt nō. c. de pba. et c. ij. xc. di.

¶ Carta seu instrumētum seu rescriptum dicitur p̄mā seu falsū bene. xiiij. modis. vt nō. in c. in memoria di. xix. in glo. vbi falsa. Primo ex dicto vel tacito. Secūdo scripto. Tercio facto. Quarto sine testibz. Quinto p̄ subscriptiōes varijs manibz notatas. Sexto p̄ alienū sigillū huiusmodi habeat vt ibi.

¶ Character ap̄ie est signaculū quoddā quo aliud. signat vt ordinat in aliquo in finem. sicut caractere insignit denarij ad vsū commutatiōe. Et milites caractere insignant quā ad miliciā deputati. Homo autem fidelis ad duo deputat ad fructiōē glorie et ad hoc insignit signaculo gratie ap̄. vij. Nolite nocere terre et mari quoad usqz signemus. Secūdo anima fidelis deputatur ad recipiendū vel tradendū alijs que p̄tinēt ad cultū dei et ad insignit caractere sacramentali id est signo indelebili aie imp̄ssio.

¶ Carena dicitur a carēcia hominū vel cibarioꝝ. Nam p̄ xl. dies reuuant in pane et aqua et includunt in aliquo secreto loco iuxta ecclesiam vbi nō habent cōspiciū hominū vt nō. Bern. in c. acculā fī de accu. Et simile nō. glo. in c. ij. de spon.

¶ Carrucarij scilicet et atriarj idem sunt videlicet serui vel custodes atrij.

¶ Cardinales dicitur a cardine quia sicut hostium regis a cardine sic per eos regitur ecclesia vniuersalis xxxiiij. di. p̄biteri. dicuntur etiam quandoqz cardinales. i. principales quia per eos debet officium in ecclesia regi.

¶ Carnificare est carnes facere scz mactare. Inq̄ carnifex q̄ carnes facit et vendit de ap. significāte. Etiaꝫ homicidē solēt dici carnifices vt glo. in cle. i. de vi. et ho. ele.

¶ Caselle sūt granaria in quibꝫ fructus componunt. ff. de iudi. l. i. et dꝫ quasi cellule granarioꝝ alias granoꝝ.

¶ Castellus s̄m alber. vel castellū s̄m alios dꝫ scdm spē receptaculum qd̄ aquam publicam suscipit que ducit ad aliqd̄ p̄diū irrigandū. Re. de aqua cal. edu. vt. ff. de aq̄ cot. et esti. l. j. §. equissimū. Alias i. castū. ff. de le. n. l. ticia. §. fi.

¶ Castrū si vendat iuspatronatꝫ s̄. annexū accedit. secus si vendat pallacium vbi est ecclesia vbi habeo iuspatronatū de hoc vide Inq̄. in c. ex literis de iurepa. et ho. in sum. de iurepa. §. Qualiter ij. q. vij. accusatio.

¶ Castitare est minutatim vel minime stillare.

¶ Castrense peculium Re. peculium.

¶ Cathedra s̄m hugo. est grecum et ponit̄ p̄ excellē sede iudicis presidentis. Et dicit̄ a cathos. i. sedis. et edra spōda quasi spondata sedes. Et ponit̄ etiam p̄ spē doctōris. Ita dicit̄ glo. in cle. dudum de sepul. Et allegat̄ ibi grecismū. vnde Rex soliū doctōra cathedram iudexq̄ tribunal.

¶ Cathedraticū est qd̄ soluit̄ annuatim ep̄o a suis clericis sue bꝫ oceb̄ in signū subiectionis vel obediētie et etiam sustentationis. et est dūoꝝ solidoz̄ vt x. q. in. placuit et de offi. dꝫ di. oquerete. Et dicit̄ cathedraticū quia soluit̄ ad honorem cathedre episcopalis x. q. in. c. i. Et nō debet exigi vltra antiquū morem e. q. nec numerus. Per quōd colligitur qd̄ potest currere prescriptio in quāitate cathedratici. c. olim d̄ censi. Sed totaliter nō prescribitur quim seluat̄ s̄m no. sol. lxxv. xvi. q. vij. quicūq̄. Et vide Archi. c. i. de p̄ben. li. vi. vbi cōtrarium alle. goff. et hug. xiii. q. ij. in p̄n.

¶ Cathexizare est imbūere doctōre seu instruere vel benedicere. Inde cathexismus. Nam ante baptismū instrui debent baptisandꝫ in fide et precipue adulti de conse. di. in. an. xx. Ita nō glo. i. c. p̄ cathexismū de cogna. sp̄i. li. vi.

¶ Cathecumifus instructus dicit̄ vel qui baptisari p̄ponit̄ medio tpe s̄mbolum dei discens xlviij. di. §. i. et c. quoniam multa. Vel dicitur audiēs eo qd̄ doctrinam ante vltimas ecclesie audiat cū suscipere velit baptismum.

¶ Carhologus est superior pars molendine. ff. de fun. instruc. l. cū telamomis.

¶ Castrametoz. pono figo vel diuiso castra

¶ Cactonus est flagellus ex vgis factum in modū scobe et tali
vntē religiosi in capitulis.

¶ Cautio hęc dicitio ex proprio significato significat nudā pmissiōez
ex qua inducitur firma obligatio. C. de v. sig. l. sanctim. vt quis te
net cauere de euictione de vicis et morbis. Et intelligitur ad a fi
deiussoribus et pignozibus sed nō a stipulatiōe. Nam astrictē cauere
debet stipulatiōe cauere vt obligatio fit firma. l. pen. §. docē. ff.
ne quis in ius vocat. se. vi. eximat et de cle. nō res. relatiū. Nūq; si
gnificat cū pignozibus vel fideiussoribus qñ hoc aliud verbū ei ad
iunctū declarat vt nō hāc pcuratori vt reat pdoneā cautōez
a debito alias nō dare dilationem. ibi cautio intelligit cū fideiuf
soribus vel pignozibus. l. si mādatō. §. si ff. mādati. Cautio signifi
cat. significat ex verbis pdoneā qđ apponit vt addat et fortiorē cau
tionem exprimat qualis nō esset p stipulationē solam. Item ptoz
ibi iubet p collatiōe bonoz faciēda recte caperi vt. l. i. §. iubet. ff.
de colla. bono. significat cō. fideiussoribus vel pignozibus. vt. §. ca
ueri e. l. Et hęc rōe verbi recte. Nūq; significat cū fideiussoribus et
nō cum pignozibus qñ cautio de pcuratore exigit. l. i. ff. de pcur.
p. ptoz. ff. de pto. stipu. Et hęc cautio ptozā requirēs fideiussō
res ex lege positia ptozā pall. que est facta ppter honestatē iu
dicij. vt em̄ pūsiō legis aliquōd opes et nō inutilis sit. l. i. §. qñ. ff. d.
le. i. tūc ex iusta causa. qñ debitor bona dilapidat iudex facere de
bet qđ caueat creditōri.

¶ Cautio est gñale nomē omniū securitatū quociēs quis secur?
reddit de eo qđ sibi pmissit. Vnde Cautio priuata cū trino teste
notata. Hoc ius est nacta qđ cautio publice facta. Et diuidit in
multas species. q; alia est cautio hypothecaria. alia. ciographia
Et pnt dici satisfactōes. Etiam cautio dicitur carta in qua scribit opu
tatio vt luce xvi. Accipe cautionē tuā rē.

¶ Cautio rati dāda est cū de mādato dicitur. C. de pcur. l. i. et dicitur
illa securitas que requirit a pcuratore ptozā p domino cui? no
mine agit qđ ratū habebit omne illud qđ in iudicio p illū factū fu
erit. vnde cauere de rato vel satisfacere est pcuratorē actoris pmit
tere velle pseuerare vsq; ad finē litis.

¶ Cautio fideiussoria est qñ interuenit fideiussor pncipali obliga
tioni. Et dicitur satisfactio et hęc sūt multe vt de lite psequēda iudicō
fisti. iudicatum solui et de rato.

¶ Cautio fidei pte interuentu. Dicitur que fit p fidem pstitā sine
solennitate iuramenti.

¶ Cautio iuratoria est qñ cōpromissio iuramento firmatē vt qñ iuro solēmiter sine dubio aliquid vel impletur pmitto.

¶ Cautio nudo pacto est cū aliquis fidem totā abet s̄ me q̄ cōtentus sit nuda pmissioe mea. Et hoc aprie dicit pollicitatio p̄ pollicita cōuentio vnde vere et aprie dicit satisfatio et satisfactio dicit p̄. Sed satisfatio aprie est cū duo pacificētes duas scripturas sub eadē forma verborū inter se cōficiūt et mutuo tradūt 7 pollicitatio et satisfatio cautele dicit p̄nt aprie loquēdo.

¶ Cautio pignoratitia siue p̄p̄thecaria est cū pign⁹ tradit aut p̄p̄theca hypothecatur. et dicit etiā satisfatio.

¶ Cautio de euictioe dicit qñ securitas p̄standa est vel p̄stata emptori a venditore sit ea cōditioe vt si ab alio eumcatē venditor ei restituat extimationē rei in duplum vel in simpliū put inter eos prius conuentum est.

¶ Cautio nū autē alie multe possunt esse species put ad diūlas materias applicant. vnde spe. in tractatu libelli c. de pignoribus. §. sequit vbi quāsdā alias species cautionū p̄sequit.

¶ Cautio de dāno infecto est que p̄stat cū tua dom⁹ ruinosa ruina minat domui mee. vel etiā p̄stat. scdm quosdā cum timeo q̄ aliquis mihi infiditē possum agere vt mihi p̄stat cautionē ne me offendat.

¶ Cautio de opere molieto quam p̄stat ille qñq̄ cui nunciatur opus nouum scz q̄ ipsum opus demoliat si cōtulerit eum iniuste edificasse.

¶ Cautio de usufructu in qua de duob⁹ cauet scz q̄ usufructuarius re nō male vtaē et q̄ etiā usufructu finito restituat qd ex re ipsa superēcat.

¶ Cautio qua heres cauet ipsi legatario cū heres dat fideiussores legatario de legato p̄stato.

¶ Cautio qua legatari⁹ cauet heredi est illa q̄ legatarius satisfat heredi vt. si falcidia locū habeat q̄ ampli⁹ noie legati recipit quā rō legis falcidie patit id heredi restituat.

¶ Cautio arrogatorū quā arrogator stipulat seruo publico q̄ restituat arrogato q̄ ab eo habuit vt eis ad q̄s puentura sint et q̄ dabit sibi quartam ptem de bonis suis si eum sine causa emancipauerit seu exheredauerit.

¶ Cautio qua cauet ei cui restitutio fieri debet quā rogat⁹ restituere bona alicuius si sine liberis decesserit quicquid post mortē s̄ hereditate extabit cogit cauere illi cui debet fieri restitutio q̄ seruabit ei quartam partem.

¶ Cautio muciana a mutuo iuriscōsulato dicta est. Et habet fieri in ultimis voluntatibus. Et cōmuniter s̄m doc. nō in cōtractibus et fit in cōditionibus negatiuis pura sic dicēdo. Si ticius capitolium nō ascēderit si seruum nō manumiserit lego ei. x. l. muciane cautionis. ff. de adi. et demon.

¶ Cautela est diminiuū a cautiōe. et tñ qñq; supabundanciaz importat vt cum s̄z habūdans cautela nō nocet. l. testamēta. ff. de testa. quinq; q̄ apte cautela fuit no. archi. l. di. p̄sbiteros. i. de cautelosis. i. puidus circūspēct⁹ vel plenus cautelis.

¶ Cauo quid sit pater. q̄. in dictione stabularij in si.

¶ Catul⁹. i. sapiēs media p̄ducta sed media breuis est aīal. vñ de Est animal catulus fr̄uē ratiōe catulus.

¶ Caullatio est qñ ab euidētē veris trāsīt ad euidētē fallā p̄ quādam verborū inuolūtione vel sophistria. c. venerabilis de i. v. q̄.

¶ Causa est ex qua aliqd̄ p̄ducit vt pater est causa filij et cōtractus cā obligatiōis. l. et an eam. ff. de actiones. ff. de exceptio rei iudi.

¶ Item causa est finis ex quo impulsio dat fact⁹ de dispositiōi. et ita sumit in tñ. de condi. et demon. et causis et modis eaz. Vbi patet q̄ causa differt a modo qui est de futuro et a cōditio. ne que etiā est de futuro et suspēdit. Etiam a demonstratiōe que tantum de-

clarat rem vel p̄sonam ver. g. Patron⁹ potest compellere libertā vt nubat ne impediat matrimonij vt ciuitates repleant. Iste finis vt ciuitates repleant est causa cōdēde legis. ideo dicit̄ q̄ cessante causa cessat lex. vt. l. adire. §. quāuis. ff. de iurepatro. Et vti mur p̄miscue illis Arbis. Cessante causa legis vel cessante ratōe legis. Differūt tñ causa et rō quia ratio est deus. cordis discernens rem p̄ medium. Sed causa est qd̄ in facto accidit vel nō acci-

dit p̄ qd̄ ratio discernit quid iuris. Dicit̄ etiā causa efficiens in. l. cōditio. legis in cōtractibus cōtractendis. Causa materialis in legibus est materia de q̄ in illis disponit̄. Et causa formalis est mod⁹ tractandi et forma cōtractendi vel disponēdi q̄ addit̄ cōtractui vel dispositioni. Dicit̄ etiā causa instrumētalis vt est instrumētum artificis. Et breuiter quicqd̄ adesse alie rei cōcurrat cā dicit̄ aliē et aliter tñ. Et significat̄ causa p̄ dictionē si vt dicēdo dono vel lego illi si negocia mea gesserit. l. demonstratio. §. i. ff. de cōdi. et demonst.

¶ Item p̄ dictionem qz mlti. de le. §. lōge magis. Et p̄ dictionem qm̄ nam exponit̄ p̄ quia. Item significat̄ causa in dictionibus illatiuis vt dicēdo. Ticius negocia mea gessit ideo vel idcirco sibi lego. Item in dictione cum vt dicēdo cum ticius negocia mea gesserit lego sibi rē. Etia i dictione siue. vt siue tici⁹ negocia

mea gresse: i: siue abuocatus fuerit &c. Item in p̄positione p̄ vt
ibi lego vineas p̄ alimētis .l. fi. §. i. ff. §. ali. et. c. i. ha. lega. vñ sensus
est q̄ ex causa alimētis lego vineas. Item significat causa p̄
dictionem nomie vt dicēdo lego vñon fl. nonne totis .l. cū quidē
vxi. ff. de le. ij.

¶ **C**ausa dicit̄ a casu quo venit. Nā causa est materia et origo ne
gocij nedum discussiōis examine patefacta q̄ dum p̄ponit̄ cā est
cū discutit̄ iudiciū. cū diffinit̄ iusticia. c. Forus §. ver. sig. vbi bern̄.
dicit̄ in glo. Causa est res in dīcēdo posita cū in p̄positiōe certarū
psonarū sc̄z actōis rei iudicis et testis et dicit̄ a casu q̄ casualiter
occurrit p̄ter hominū volūtatem. Et differūt causa et actio. Nam
causa est negociū vel cōtractus. ex quo quis mouet̄ ad petendū
vel litigādū vt est venditio vel locatio rei et qua orit̄ obligatio
et p̄t̄ causa p̄xima obligatiōis que obligatiō parit̄ actiōem cū
obligatiō mater fit actiōis. Et est duplex causa sc̄z p̄xima et re
motā que differūt in actiōe reali et p̄sonali. Nam in p̄sonali re
motā est ipsum factū p̄xima est ipsa obligatiō et in p̄sonali nō suf
ficit exprimere causam p̄ximā dicēdo ago cōtra te. q̄ obligaris
mibi i. x. Sed oportet exprimere cāz remotā vt dicēdo. ouenio te q̄
mutuauī tibi x. In reali p̄xima causa est dñū sed remotā est rex q̄
cōsequit̄ quis dominiū. Et nō est necesse exprimere remotā vt di
cēdo ago contra te quia emī domum a bernbarco sed sufficit ex
primere p̄ximam causam dicēdo ago cōtra te quia sum domini
domus illius vt hec notatur in glo. et p̄ hoc. c. dilecti filij de iudi. §.
diuersis speciebus causarū vide bonā glo. xi. q. i. in sum. Est eñ que
dam causa spiritalis vel annexa spiritali vt illa q̄ fit de iure pa.
¶ **Q**uedam civilis vt cum agit̄ sup rei vindicatione in causa pecu
naria. ¶ **Q**uedam criminalis vt cum agit̄ directe de crimine. ¶ **Q**ue
dā mixta vt cū agit̄ de crimine civilit̄ vt de adulteris ad separati
onem thori. In hīs tribus vltimis casibus furat̄ de calumnia in p̄
mo nō iurat̄ de calumnia sed tñ de veritate dicēda.

¶ **C**ause criminales dicūtur in quibus agit̄ ad vindictam siue ad
penām. Et hoc etiam dicit̄ qñq̄ agit̄ criminaliter quando agit̄ ad
vindictam publicā. Nāq̄ dicit̄ agit̄ civiliter qñ agit̄ ad penā per
modum inquisitionis denūciatiōis. vel ad m̄esse ptis per viam
accusatiōis.

¶ **C**ausa mima est duoz aureoz vel decē aureoz vel quinquā
ta soliodoz vel illa q̄ nō sufficit ad scriptos iudiciales.

¶ **C**ausa aut̄ argumento sc̄z naturalis rōis cōstat aut probati
ne testium vel tabularum et instrumentoz. c. forus de ver. signi.

facit em pbatonem cofellio vt ibi notat in glo. i.

¶ Cause fauorabiles sunt qtuor scz de libertate. matrimonio. h
te. et testamēto c. duobz de re. iudi. et de causa notat pau. in cle.
budū de sepul. sup vto causis r io. an. m. c. cū dilecti. de accu.

¶ Causo: arisi. conqueror.

Ce

¶ Cedendaz actionū beneficiū est per qd postulare possum fides
iustoz. Et alij qui obligati sūt in vna obligatiōe sibi cedi in alia
otra fideiussorē et alios quibz sunt obligati. alioquin nisi cedat
eis pnt reculare solutiōes vt iusti. de satisfo. s. in aut. et. C. de so.
lu. l. stichū vel pampbilli. s. penul. De hoc vide in spe. ti. de renūc.
s. finit. v. postremo dicēdū de beneficijs et alijs. Re. ibidem. s.
paz ante. v. et nota. et vide. j. renūciatio.

¶ Ceda idem est q carta inde cedula carta pua.

¶ Cedere bonis est ab vniuersitate bonoz sūoz recedere. et eis
abrenūciare veluti qn aliquis oneratus debitis vel obligat⁹ est
pluribz nō hns vnde soluat vel satisfaciāt omnibz creditoribz ab
renūciat bonis suis vniuersis cedēs illis vide. j. cessio. Etia cedere ē
vendere. l. si dubitet. ff. de si. instru. Et hoc nota p statutis. Et ce
dens bonis nō liberat etiam a ciuili obligatiōe. l. qui bonis. ff. de
cessione bonoz. vbi nō. accur. licet contrariū tenuerit glo. et male i
l. vbiqz. ff. de fideiuss. Item nō pbit debito. fisci vel reipubli.
ce volēs cedere bonis scdm bar. m. l. is qui bonus. ff. de cessi. bon.
quis videat tenere oppositū m. l. iij. iuncta glo. C. de cessi. bo. Et be
neficio cessiōis renūciari nō p̄t fm bar. m. l. alia. s. eleganter. ff.
solu. matri. licet cy. videat tenere contra. m. l. i. C. q. to. ce. pos. Et
bonis cedi p̄t nō tm̄ in iure. sed etiā cōtra ius et sufficit p nūcium
et p explam id declarari. l. si. ff. de cessi. bonoz.

¶ Cedere actioni est ius actiōis mihi cōpetentis in aliū trāfferre
et ipm quasi in locū meū p̄nere ita vt dicta actiōe possit vtī abū
sus eos cōtra quos actiō talis p̄terat h̄retari.

¶ Cedere diem est incipere diē debiti vt si mihi p̄miseris centū si tē
cius factus fuerit cōsul vel epus vel si nauis ex azia venerit cum
hæ conditiones extiterint tūc d̄r dies obligatiōis cedere. vel diē
cedere debiti est pecuniā incipere deberi. vt si debeas mihi centum in
festo ioh̄is baptiste aduemente festo dicē venire dies debiti. l.
cedere diem. ff. de ver. sig.

¶ Celicole dicunt illi qui celū vel planetas celi. i. solem lunaz et
stellas quasi deū colūt. Et h̄j licet xp̄iani sūt vel nō tm̄ non sunt te
nēdi i plena veneratiōe christianoꝝ sed nec ceteroz hereticoꝝ.

penas pati debent fm leges vt. C. de iudeis et celi. l. celicolaz et q̄
fi per to. titu.

¶ Cella a celo. i. occultato dicitur e. p̄uilegiū de ver. sig. in gl. v.

¶ Celeps dicitur ille q̄ nō vult cōtrahere matrimoniu. et hic fm azo. forte oribus dicebat qz sine matrimonio et sine liberis erat. Et illi olim n̄ poterāt causa mortis donare qd̄ hodie p̄ leges corrigitur vt patet. C. de infirmādis penis celibat⁹ et orbitat⁹. Dicitur autē celebs quasi celo beatus quia talis est fm p̄hibitorū quāta sunt lumina in celo que absqz cōnubijs sunt.

¶ Celibatus venit inde et est stat⁹ vel modus p̄manēdi seu viuēdi sine cōiugio. Vñ put̄ dicitur theologū celebrat⁹ iohānis. i. virginitas vel castitas nō p̄ferebat cōiugio abrahe.

¶ Cemētarij dicunt opatores mus. orz idē qd̄ latroni qz cemēto calcis et argene vtunt̄.

¶ Cenaculū est loc⁹ apt⁹ ad cenandū v̄ comedendū quo q̄s magis de die q̄ de nocte solet residere causa refrigerij.

¶ Cenotaphiū est ipane sepulchz. i. monumētū sine corpe qd̄ cōstat ad memoriā defūcti. hūc autē locū placet esse religiosū sicut i ea re testis est virgilius. Sed duo ffes antloni⁹ et seuer⁹ cōtra scripserūt quoz sentētia p̄ualet vt. ff. de re. diui. l. intm̄. §. fi.

¶ Cenobiū est loc⁹ religiosoz et d̄ a cenō. i. omne. qz ibi omnia dūt esse cōmunia. e. cum dilectus de cōsue.

¶ Cēsere est iudicare iudiciū cōstituere. p̄cipe vt nō. Jo. an. in gl. verbi cēsamus in cle. i. de concess. p̄ben. ff. de ver. sig. l. cēseri. in de nomen censoris sumptum. p̄bia etiā dicuntur cēseri. quia censum p̄bent. Etiam censat⁹ est in censura conscribi vt. C. in qui. cau. ping. cōtra. l. i.

¶ Cēsores a cēsū eris. i. pecunie sunt dicti. quia cēsū etiā tollūt. Cū em̄ auct⁹ esset cēsus in v̄be romana adeo vt cōsules nō sufficerēt cōstituti sūt cēsores et cēsoris nomē videt̄ esse tractū. Quia senatum aliquid cēsūisse dicim⁹. l. cēseri p̄al. Itē cēsor est iudex in de cēsura. i. iudiciū. Et p̄ cēsurā ecclēsiasticā significat̄ interdicitū sūspensio et excōmunicatio. e. querētī de ver. sig. Etia cēsores romanos p̄curatores dicimus.

¶ Cēsite dicunt̄ qui cēsēnt. i. censum p̄bent. Re. s. agricolē et cēsiti. et. j. colonus.

¶ Censu tributū et pensio publica idē sūt vt. C. q̄ cau. ping. cōtra. l. i. et. C. si p̄pter pensioē. publicā. l. si accipit. Vñ cēsus idē est qz pensio que soluit̄ de puentibz.

Centitor est qui recipit presentaciones collectorum colonum et pignorum iure venditis prebendis si census non soluit ut ff. de censu. forma. §. 1. la. et l. cum possessor. §. cum pecunia.

Cenodoxa est vana et mundi gloria.

Centenarii dicuntur duces vel magistri centum militum quorum potestas dicitur centena.

Centuria idem.

Cessio est iuris et actionis translatio. nam per cessionem iura et actiones in eum cui cessi transferuntur quod fit in venditione vel quolibet titulo alienationis rei corporalis necessaria est traditio quantum a domini translatione. Ita ad translationem rei incorporealis scilicet iuris et actione utimur cessione que reputatur per traditionem. Item cessio fit in §. 1. l. 1. vj. et hinc apparet est rei concessio sicut est illud rub. cedere iure mancipii. Nam cedere dicitur quasi concedere. Et ea que propria sunt nostras alienari non debemus sed bene restituimus. Cedere etiam proprie dicitur qui contra veritatem alteri consentit ut Cicero cessit emilisse auctoritate viri. i. potius paruit. Et est sciendum quod in instrumentis cessionis dicitur quod ceditur eum cui ceditur ostendit procuratorem in rem suam. Ad cuius evidentiam notandum. Si cum ticio de mutuo vel aliter contraxeris tibi concesserit contra eum actio directa et personalis quod cum eo in tua persona contraxeris. Tibi etiam competit actio utilis qua utiliter et cum effectu debitum ipsum tanquam rem tuam persequeris. Si autem mihi iura et actiones contra debitorem tuum ex causa venditionis vel ex alia omiseris transferatur in me utilis actio qua uti possum ad ipsum debitum tuum tanquam meum exequendo. Directa vero et personalis remanet apud te cum a te per cessionem non poterint separari etiam si velis a teo tibi adheret ff. pro socio. l. iij. Et sic patet quod in directa actione et personali sum procurator tuus quia aliter non poteram uti licet eius directa non possit cedi. potest tamen mandari eius exercitium. Et non quod cessio actionum presumitur simulata ex tribus que non accurrunt. l. i. et penult. C. mandati. et ibi doc. et c. fi. de alio. in. nubi. tau. fa. Item sex sunt cause propter quas episcopus potest cedere licentiam postulare scilicet conscientia criminis debilitas corporis. defectus scientie. malicia plebis. graue scandalum. et irregularitas persone et criminis de renunc. nisi cum patrem circa penitentiam et pro. ti. Vñ. Crimine debilitas defectus plebis mala cogitatio. Cedere placitum simul ad duas scabala fratrum. Ab de predictis si quis sit irregularis c. i. de renunc. §. 1. ij.

Cessionarij dicitur ille in quem transfusa est obligatio vel nomen et debet cerciorare debitorem quod nomen eius in ipsum transfusum sit ipsum notificato vel ostendendo instrumenta et legendo et copiam si velit

habere bāto vt in l. nomē que res pig. obli. pos. C. alias alteri sol
uere possit debitor nō credēs se obligatū cessionario. l. i. §. i. ff. de
no. op. nunc. et. l. i. C. de obli. et actiōni pbar.

¶ Celo. omis est puer scissus ab utero matris.

¶ Cerimonia est ritus sacrificādi. Dicunt em̄ cerimonie sacrifici
a et solēnitates iudeoz que cerēis exercebant et sic in veteri te
stame. peccata purgabant.

¶ Cerimonialia pcepta sūt que ad cultū dei p̄tinent de quibz ra
tio reddi nō p̄t fm̄ io. theu. di. vi. §. i. iis ita respōdet qz ad literaz
fuerūt madata vt nō arabis in t̄que et azimo. Nō indues vestem
lino lanaqz cōtextam. Et nō serēs agrām diuerso semie. Sūt em̄
tres duplicitates p̄hibite scz in corde in die et in opere.

¶ Cēsār primo fuit nomē p̄rium iulij imp̄ra. oris a quo postea
om̄s iūperatores dicti sunt cesares.

¶ Certum dicit nā dybium vnde pcurator debet esse certus. ff.
de pcur. l. ij. Itē abiter certus debet esse. ff. de arbitris. l. itē si vn?
§. si in dyos. Similr̄ tutor dz esse certus. ff. de testa. tute. l. tutor i
certus. et. l. duo sunt tici. vt tenet vbertus de tobio c. i. de pcura.
li. vi. in glo.

¶ Certicōdictio competit ex omni obligatiōe et ex omni causa ex
qua aliquid certū et determinatū petiū siue ex dēctū siue ex cā le
gati siue suo nomie siue obligatū hereditario. Et sūt due certicon
dicio. nec. vna ḡnalis in omni cōtractu vbi certū petiū. Alia speci
alis in cōtractu mutui. Et licet nulla lex hōc manifeste dicat. po
test tū elici ex tex. insti. quibz mo. re. cōtra. obli. §. i. in fr̄. ibi ex eo
cōtractu scz mutui nascit̄ certicōdictio quasi p̄nomē eo demon
stret specialitatem in mutuo. Etiam in simili licet solum vna bono
rum possessio nomine cōiter tū sūt due. vna ḡnalis. alia special
Possit etiā p̄bari ex rub. ff. de re. cre. et li. cer. pe. et §. cōdic. Que
rubrica hz tres ptes. vbi in secūda taggī certicōdictio special.
et est glo. insti. §. p̄all. similis glo. in l. certicōdictio in p̄n. ff. si cer.
pe. et in l. i. in p̄n. ff. de t̄sticaria rē. Cōtrariū notauit catho. de sa
xis in rē. C. qui amit. ad. io. post. sup. rub. Nā bene dat̄ aliqua bo
noz possessio in ḡnali sed nulla ḡnalis. et sic de certicōdictiōe sic
p̄ Aristotelē dz̄ animal in ḡne. nullum tū reperit̄ animal ḡnale
qđ omnibz p̄cipet animalibz. Et nota qz libello nō p̄cedit certicō
dictio ḡnalis quia nō instruit̄ aduersarius an debeat cōtendere.
an liti cedere vt dicendo te conuenio quia certū m̄hi teneris.

¶ Ceterū ibi nō. Jo. cal. in comento decre. vltra de colba. cle. et

mu. et p̄au. in comento de re. nobis de iure patronatō.

¶ Cetera hęc dictio habet importare vt in cōtractu ea q̄ veniūt que sūt de natura p̄ius cōtractus hoc est de cōsuetudine vt nō. in. l. si duo patroni. §. si quis iurauerit. ff. de iur. iur. et p̄ hoc infert hoc. q̄ si in p̄hocollis alicuius notarij inueniant hęc v̄ba et cetera q̄ intelligant ea venisse in cōtractu q̄ de natura v̄l de cōsuetudine eius sunt vt dicit bal. q̄ p̄ v̄bū. cetera nūq̄ intelligit vt veniat p̄missio cū pena. Ratio q̄ pena d̄ eē q̄d extrinsecū ab ip̄o d̄s. Au ideo nō intelligit venire n̄ exp̄sse appareat ar. ex hīs q̄ no. i. l. sciēdū. ff. de ver. obli. et. l. ij. C. de bal. si tñ h̄m bal. d̄tra d̄ esset cōceptus ad cōsiliū sapiētis et in ip̄o. verbū rep̄iet et cetera tūc h̄n̄ posset app̄ni pena in h̄ cōtractu. et h̄ opat̄ app̄ositio illa vt cōsiliū sapiētis dicit isum cōtractum iuxta nōta in. l. apte. ff. §. v̄. obli. et nota q̄ dictio et cetera duplici modo scripta rep̄iet. et in hęc dupliciē p̄ferē. Vno modo ponit̄ indeterminate in fine orōis sic q̄ nō regit̄ ab aliē. v̄to et tūc debet scribi breuiter vt sic rē. Secūdo modo ponit̄ determinate sic q̄ referē ad verbū in orōne positū a quo regit̄ et debet scribi lōge p̄ duabz dictionibz vt sic et cetera. Sic et̄az p̄ferē breuiter et lōgius. Et utroq̄ modo significat put̄ verba p̄cedentia vel aliud mediū significare declarat. Nā breuiter rē. significat illud q̄d deficit et supplet̄ verba deficientia vt in. l. galus. §. credendū. ff. de li. et posty. v̄l testator dicens. Si me viuo nepos decedat tūc q̄ p̄nepos rē. credendū est gallū denotant̄ idē de p̄nepote. Et sic dictio rē. supplet̄ ibi v̄ba fm̄ q̄ p̄nepos p̄t̄ sub stitui q̄ sūt in p̄. illi. §. i. v̄l gallū introducit. Itē si p̄cedit instrum̄tum extēsum lacacōis v̄nius tomus facte v̄ni et sequit̄ instrum̄tum abbreviatū empiriōis alterius tomus facte eidē. Dictio rē. significat clausulas in p̄cedenti p̄ditas que huic locacōi sūt appl̄cabiles q̄ p̄cedencia declarant̄ sequēcia. l. si feruus pluriū. ff. de le. i. Item quia in h̄ntibz simbōlū faciliōr ē trāsire. l. in rem. §. item q̄. cūq̄. ff. de rei ven. Cōtractus aut̄ empiriōis et locatiōis sūt similes. l. i. ff. locati. Et est sciēdum q̄ notarij qm̄ notā positā breuiter in p̄hocollo redigere vult ad instrum̄tum publicū tūc significata p̄ dictionem rē. debet extēse scribere q̄ scit quid actū est et quid p̄ hęc dictionem intellexerit tanquam testis ibi cōtentor̄ quia dispositionem contractentium recepit. ergo mortuo primo notario post p̄hocollum antequam redigeret illud in publicum instrum̄tum. Secūdus notarius non debet significata per dictionem rē. in p̄hocollo positā extēdere nisi q̄tū ibi sūt extēsa. l. d̄tra d̄. C. de si. m̄tru. §. tal. nō p̄hocolli legēda ē p̄tibz corā testibz

et illis exponentibus verbum rē. Debet notorius secundus super hoc
requisitus expositorum illos redigere in publicum instrumentum exte-
sum. alias iudex debet arbitrari ex precedentibus et sequentibus et con-
iecturari quid per verbum rē significet ar. l. si seruus pluriū. §. i. ff. de
le. i. et. l. voluntatis. C. de fideicomis. Secundo sumit et cetera per lo-
ge ponit et significat alia propter ea que enumerata sunt. l. item que
riti. §. exercitū. ff. locati ubi dicitur quod milites de domo fenestras
et cetera sustulerunt. Item ibi heres qui compulsus abijt sicque ce-
teris comodis caret ita hoc comodo quod non potest detraxere quā-
l. nāq. §. qui compulsus. ff. ad tre. ubi dicitur rē regitur a verbis
sustulerunt et caret.

Cir.

¶ Circuitores dicuntur qui circueunt vel circuebant patrias a nun-
diis ad nundinas deferentes res venales. Et dicuntur alio nomi-
ne circummeatores.

¶ Circumferanus secundum ysa. li. x. dicitur qui ad mbum rote circum-
fertur.

¶ Circūseptus est circūdatus vel vndiq. cinctus vt nō. in p. de. de.

¶ Circūducere lram esse ēā circūducta linea dānare et sic differt
a cancellare et supponere.

¶ Cimierū est locū solēntē p epm benedictū de cōse. di. i. nemo. r
dicitur a cymos. i. dulce et sterō. ratis qsi dulcis statio.

¶ Cyrographū est cū duo paciscētes duas scripēas sub eas for-
ma verborū in se cōficiūt et mutuo sibi tradūt vel dā instrumentū
seu illa lra in q. debitor cōfiteē se esse obligatū creditori. Idē qd
antapoca. et cyrographa dū veniūt nomē siue corpus venisse vi-
det. l. seruū filij. §. eū qui cyrographū. ff. de le. i.

¶ Circūstācia alicuius loci intelligit per xxx. pedes vt dicit bar. in l.
item apud sabionē. §. cōuiciū. ff. de iniurijs.

¶ Ciliarcha est pncps sup mille homines.

¶ Cilium est pua pilicola in oculo que dicitur lacrimale.

¶ Cimlarcha est custos sacrorū vasorū et aliarū rerū sacre eccle-
sie vt dicit glo. in l. iubemus. C. de sacrosanc. eccle.

¶ Circa est significatiōis restrictiue nō autē ampliatiue. vt in l. ru-
tilia polla. ff. de cōtracten. emp. et hō nō p. statutis. et qd dicitur cir-
ca opat in teste vide bar. in l. celsus. ff. de vfucapi. Et circa pmet
ad tēpus. circū ad locū. circūter ad numerū.

¶ Ciratio ē ius vocatū vt iuitacō vt cū qd d. aliq. dicitur et qrimo-
nia sua corā iudice d. p. hita. iudex emisso citatiōis edicto ad ei. istā
ciā vocat vt iu. tat. l. lū ad se. j. que agere dicitur q. dicitur ē. si vo-

fit edicto iudex vel p̄tor abiciat h̄ac clausulā si in die p̄scripto
si veneris quasi otumax otenuaberis vel reputaberis tūc edictū
olim dicebat p̄emptoriū. Nōdie autem sufficit q̄ dicat. Citam⁹
talem p̄emptorie. Et est quadruplex mod⁹ citādi s̄m Guil. 8 mō.
lau. Primus p̄ nūcium cū literis citatorijs. Secūbus p̄ p̄conē. Ter
cius p̄ edictum cle. i. de iudi. Quart⁹ fit ex iuris dispositiōe. Item
quedā citatio fit ad monitiōnē iudicis c. consuluit de offi. dele. Item
quedā est v̄balis. quedā realis vel actualis ducendo ad iudicem.
Item citatoris sūt tres actus. Primus est impositio cū iudex impo
nit nūcio vt citet reus. Secūbus manifestatio cū nūcius denūciat
citato vt veniat. Tercius relatio cū nūcius refert iudici talē i ta
li loco citasse. Ad h̄c etiā q̄rtus scz cōparicō citati r̄ q̄n citat⁹ te
neat opere. et si nō oparet mulctet nō. p̄ hoc. in c. p̄eterea d. di.
la. Et de illis actib⁹ in c. fi. de ferijs. et nō q̄ citatio est de iure na
turali vt in de pastoralis de re iudi. Et citat⁹ ad locū mortuosum
idū vbi aer est pestilēcialis vel corruptus nō t̄net iſe cū salutē ho
minum sit ratio adhibenda. l. recusare. §. si quis in vno loco. ff. ad
trebel. et ibi p̄ hoc. Nec citat⁹ p̄emptorie potest dici otumax an li
belli oblatiōem. l. si finita. §. si plures. ff. de damn. infec.

¶ Civitas dicitur quasi civiū unitas. p̄ muroz ambitu t̄minat de
sen. excqm. si civitas cuius appellacōe etiā comprehendunt burgē
ff. d. v. sig. l. ij. Item civitatis appellacōe comprehendunt mille pas
sus a muro civitatis. vt ff. e. ti. l. mille. r̄ ff. de pe. l. q̄ liquide. §. si
ita legi. Item comprehendunt orti ar. f. de p̄ura. l. p̄les. Item
civitatis nomine nō comprehendunt dyoceses nec ecōtra vocat⁹
autem proprie civitas que habet episcopum. vt lxxxv. di. no. illis

¶ Civilis actio Re. s. actio.
¶ Civile debitum vide in glo. i. c. fi. de solu. Et q̄nq; ci uile idem ē
q̄ v̄banū et elegās vt in glo. i. l. civile est. C. s. fur. Sic incivile. i.
in v̄banū vel indecēs. l. incivile. ff. de legib⁹ vbi dicit incivile q̄ re
spondere lege tota nō p̄specta.

¶ Cuius est natus in civitate. l. ciues. ff. de ap. vbi glo. Sed quid
si natus in comitatu. Dicit in autētico quib⁹ monastales effici sūt
§. si vero neq; ciues colla. vij. et ibi p̄ io. de beluiso mouet q̄stio s̄
rege ocedente p̄uilegiū civitatis et civib⁹ regni.

¶ Cisterna est loc⁹ in quo cōgregant aque pluviales et ibi col
lecte vsui reseruant. alij ponūt cistella p̄ eodem.

¶ Cl.

¶ Clam possidere. i. occulte possidere.

¶ Clamis est vestis militū. purpura regū. stola sacerdotū. toga
advocatorū. birrus rusticoꝝ. vel custodū. cuculla monachoꝝ. ut
C. de vesti. clo. et aura. li. xi. et. C. qui miss. nō poss. si clarissimi put
nō. azo. in sum. C. de offi. p̄fec. p̄to. Apud imperatorē erāt in tri-
plici ḡdu q̄ alij erāt maiores et h̄ij vocabant̄ illustres sicut p̄fe-
ctus. et orio oriētis. Item affrice. item vrbis romane. Alij erant
minores. et h̄ij vocabant̄ clarissimi puta p̄fites. Alij mediij. et mē-
illos erant spectabiles. et p̄cōfules et p̄fectus egipti qui etiā vi-
cunt̄ augustales.

¶ Clādestinū coniugium est desponsa p̄sonarū p̄ntia vel iuris solen-
nitate vel denūciatione nō p̄missa sine sacerdotis benedictiōe oc-
cultum matrimonium.

¶ Clādestina electio s̄ q̄ in cameris p̄ occultā quētacula fit v̄ il-
la quā canonici in se secretā tenēt.

¶ Classis. i. navis s̄e classitus. i. numer⁹ classatoꝝ. i. nauū ab bel-
landū. Et qui censet̄ vel voluerit se huic ministerio deputare di-
cebat̄ incēsitus. ut. C. de classi. li. xi.

¶ Clientis dicit̄ ille cui⁹ cām advocat⁹ tuet̄ et tacebit. In te cli-
tulus diminutiū. et idem est s̄m p̄. Vel s̄ q̄si colēs a colēdis pa-
tronis. Vñ solēt pueri a vocat⁹ dicere suis clientulis si v̄z. r̄pō-
debis cām p̄des. Sed nō dicit̄ si falsum respōdes regnū dei p̄dis
et cū iniusta sentētia damnā bonā acquires.

¶ Clerica dicitur coronā clericorū rala ut nō. Jo. an. de vi. et ho-
cle. c. clerici.

¶ Cleros gr̄ce est fors hereditas. Sūt ḡdicti clerici
q̄ de sorte dñi sūt xxi. di. cleros vbi ponūtur noia omnū graduū
in ecclesia xp̄i deseruentiū et appellatiōe clericorū etiā intelligū-
tur monachi licet nō ecōtra q̄ sūt etiā electi in sorte dñi q̄ clericus
significat xij. q. i. Duo sūt genera et hoc maxime in causis fa-
uorabilibus sed in obis secus ut nō. in c. i. de iura. calum. vbi etiā
appellatione clericū nō venit monachus q̄ ibi postea specificat vi-
de c. cum scdm apostolū de p̄ben. et c. cleros p̄allega.

¶ Clerimonia item est q̄ hereditas diuina.

¶ Cloaca s̄ loc⁹ cauus vbi sordes ofluūt. ex quocunq̄ v̄i loco
vel effluūt de v̄ijs et plateis vel vbi stercoꝝ recipiunt̄ sc̄z latrī-
na. ff. de clo. vbi tex. in l. i. §. cloaca. Cloaca est loc⁹ cauus p̄ quez
coluies quedā fluit. Et p̄it p̄toꝝ. vbi duo m̄dicta de cloacis. Pri-
mum est p̄hibitorium quo p̄hibet̄ vicinis facere vim quo minus
cloaca purget̄. reficiat̄. Secundum est restitorium. vñ flavius mela
scribit̄ cōpetere m̄dictū hoc ut in vicinis sedes veniat et rescindat

pauimenta purgāte cloace grā. Et si quis velit priuatā cloacā
facere vt exiguū habeat in publicā cloacā nō esse impediendum
• pomponius putat et vtrūq; interdictoz est ad salubertatē ciui
tatu. Nā celum pestilēs et immūdicie cloacaz ruinas minant vt
ibi dicit. Est ergo duplex cloaca priuata et publica. Et appella
• tiōe cloace tube et fistola cōtinent hęc ex l. i. palle. ff. de cloacis.

CO

Coactio est duplex absoluta et cōditionalis. Coactio absolu
ta est cui resisti nō potest cū q̄s violentē trahit ad aliqd faciēduz
quo casu quis omīno excusat. l. d. p̄biteros. i. q. i. cōstat. Coactō
cōditionalis est quā metu cruciat⁹ vel aliqd graue minat que si
excusat a rāto nō t̄t a toto c. sacris de hijs que vi. me. x. cau. fi.
in glo. verbi attenuet scdm goff. i. sum. e. t. et etiā hoc cū dicitur
e. t. vi. bar. brix. in glo. verbi multa di. v. ad eius vero vbi bene di
• stinguit. Et coacta volūtas etiā volūtas est xv. q. i. Merito. ff.
q̄s. me. cau. l. si mulier. §. si metu.

Cocus venit appellatōe artificis qz cocū esse est ars. l. h. q̄s ven
ditor. §. i. et ij. ff. de edi. edic. p̄mmo cocus impatoris habet digni
tatem ad q̄s bald⁹ alle. tex. in l. i. d. i. cocoz in vsibz feu. hęc
• l. d. de ro. in singularibz suis.

Codicilli dicūtur codices p̄u. i. libel. in quibz cū aliquis impediē
aliqua necessitate ne faciat testamentū s̄ rebz suis dispositum vl
ma volūtate. Et fm Azo. in sum. C. de codicillis. In hęc differūt
a testamēto eo qz codicillis directa hereditas nec dari nec adimi
• potest ne ofundat ius testamentoz et codicilloz. Nec in hijs p̄t
hereditas scribi. Nec cōdictio heredi instituto potest adici nec sub
stitui in eis directe potest sed p̄ h̄cōmissum sū in eis hereditas
directe relinquit. Et plura alia q̄ notāt azo et hosti. i. sū. ti. de te
sta. Et Guil. in spe. ti. de instrumentoz edictōe. §. viso.

Codicillus dicitur ab auctorē qui hoc gen⁹ scripture instituit. Et est
scriptura vel l̄ra in qua testator volūtatē figurat suā. nulla in
dignēs solēnitatē sed solū testatoris volūtatē qualescūq; p̄uincia
• eiōe exp̄ssa cuius beneficio subueniēt volūtātibz defūctoz p̄p̄e de
ficiētē solēnitatē verborū leg. aliū vel necessitatē verborū solēniū
Et sicut codicillus fit vice testamenti sic ep̄la fit vice codicilloz.
Et nota qz illa clausula si nō valet iure testamenti valeat t̄n iure
codicilloz fm accur. in aut. ex causa. C. de codicillis. nō habz lo
cum quādo testamentū deficit vicio testatoris. vt qz exheredauit
vel p̄terijt filium. sed h̄ne op̄at q̄n testamentū nō habet vicium
intrinsecuz sed p̄teritione. vel exheredatione sed habet defectum

extrinsecū. puta minor numerus testium &c. Et ex motu huiusmodi
guil. de cumo tenet cum glo. in .l. fi. C. de codicillis. licet dy. & alij
tenēt cōtrariū in .l. patronus. §. si paganus. ff. de iniurto rupto
testamēto. Nec ponit baldus de parusio. in q̄dā cōsilio.

¶ Codex est quilibet liber qui continet in se diuisos libros parciales
et dicitur ḡnāliter. Sed proprie est liber qui continet diuersa p̄cepta im-
peratoꝝ. Vnde ante tempus iustiniani erāt tres codices scz gre-
gorianus hermogenian⁹ et theodosianus. et multae institutiones
extra illos deuagātes p̄terea. Quo pene milia libꝝ & trecies cē-
tena milia versū. Videns ergo iustinian⁹ t̄m legum multitudi-
nem voluit circa hoc adhibere remediū se lubre. Primo direxit a-
nimū suū ad imperiales cōstitutiones. et de illis tribꝝ codicibꝝ extra
uagantibꝝ fecit fieri unū codicē quē suo Felice nomie nūcupauit
codicē iustiniani. Deinde direxit animū ad immensa veteris iuris
uolumina. et de illis pene milibus libꝝ et trecies cētēnis milibus ver-
suū fecit fieri libꝝ digestoꝝ seu pandectarū quē diuisit in quā-
quaginta libros parciales. et in tres integꝝales scz. ff. vetus. in-
forciatū. et ff. nouū. Postea p̄ iuuenibꝝ & legū t̄mōibꝝ ficit libꝝ
institutionū scz mediocri eruditionē p̄ quem quasi per pontē iu-
uenes ad legū subtiliora et altiora puenirēt.

¶ Coetanei sūt hominis parit̄ etatis s̄m p̄si.

¶ Cognatio legalis s̄m hostie. t̄. Est quedā p̄ximitas pueniēs
ex adoptiōe vel arrogatiōe vt nō. in rubri. eiusdem t̄i.

¶ Cognatio spūalis est p̄ximitas vel at̄t̄nētiō. que puenit ex
sacramēti datione vel ad sacramētū recipiendū attestatiōe. vel
tentiōe. Vnde ex cognatiōe spūali que in baptismo cōtrahit̄ no-
uem p̄ximitates nascunt̄. Prima filiatio inter sacerdotē baptis-
fantē et baptisatū. Secūda cōpatermitas inter sacerdotē et patrē
baptisati. Tercia cōmatermitas inter eūdem et matrē baptisati.
Quarta inter filios sacerdotis et baptisatū scz fraternitas xxx.
q. i. homines et q. iij. ita diligere. Quinta filiatio inter baptisatū et
suscipiētē de baptismo. Sexta filiatio inter eūdem et vxorē sus-
cipiētis. Septima fraternitas inter baptisatū et filios suscipiētis.
Octaua opatermitas inter suscipiētē & patrē suscepti. Nona oma-
termitas inter eūdem et matrē pueri vt xxx. q. iij. p. to.

¶ Cognatio sanguinee vxoris. est cōsanguinea vxoris.

¶ Cognati. Re. s̄. agnati. Et habent post agnatos q: cognati p̄
femineū sexū. sed agnati p̄ masculinū dūcti sūt s̄ t̄m hodie mobi-
cū curat̄. Sed an agnatus p̄sumat̄ scire factū cognati vide legē
octaui gradus. ff. vnde ce. gnati et c. quosdā de p̄sūp. p. doc.

¶ Cognoscere instrumēta est ea relegere distinguere et cōferre accepta et data.

¶ Cohortalis est appertor qui obnoxius est cohorti .l. si cohortal C. e. ti. li. xij.

¶ Colonus est qui p̄biū habet agri colēdi cā. Differt autē colonus ab inquilino quia hic in rure iste autē in ciuitate morat̄. et habet plures species agricolaz. s̄m azo. qz alij vocant̄ coloni cōditionales. alij coloni inquilini. alij originarij. alij coloni simpliciter nuncupati. et quibus. j. patebit.

¶ Coloni cōditionales dicunt̄ quasi ex sua cōditiōe p̄biū vel agrū colere debentes et s̄m io. sic cōstituunt̄ q̄ p̄mo in scriptis vel sine scriptis p̄t̄do iure colonos se esse in fundo p̄mittant vt postea p̄ xxx. annos in fundo p̄manēāt. Et licet quidā putāt hos esse ascripticios cōditionales t̄n s̄m io. male putāt qz coloni p̄p̄is trāscursu potest liberari ascripticius vero nomine vt. C. d. agr. et cen. l. cum sanximus li. xi. Re. s̄. ascripticius.

¶ Coloni domini dicebant̄ qui colebāt agros impatoris. vt. C. de p̄. et omnib. re. li. xi.

¶ Coloni illirici alias et melius illiriciam de illirico. i. de schlarphonia dicunt̄ et habet̄ in. l. cū quere. C. vii. vi. vbi dicit̄ in ter illiricianā aduocationē glo. i. iter aduocatos de illirico. C. de coloni. li. xi.

¶ Colonus inquilinus licet s̄m quōsdā inter colonos cōditionales et inquilinos nulla sit differēcia p̄ quibus videt̄ facere lex diffini- mus. C. de agr. et c. li. xi. T̄n s̄m io. hec est differēcia qz inquilinus minus ascriptus est q̄ colonus cōditionalis. vnde inquilinus bene potest in alia pte cuiuslibet suburbiij domū cōducere et inhabitare. Sed cōditionalis colonus nō audet cū sua familia recedere a fundo quem colit nec alibi habitare.

¶ Colonus originarius s̄m io. dicit̄ coloni cōditionalis filius ex eo q̄ originaliter cōditiōe colonarie subiectus est. Nec refert s̄m io. siue in solo fuerit natus siue extra solū. qz tanquā originarij ad terrā illam reducēdus quā pater suus suscepit colēdā.

¶ Coloni ba. estini sūt de halestinā p̄vincia dicti.

¶ Coloni p̄carij s̄m quōsdā dicunt̄ illi qui terrā colūt p̄ pte dimidia vel tertia s̄m sterilitatē seu fertilitatē terraz. Et s̄m Jonuū ius h̄nt statim fructib. a solo sepat̄is. Et ille dicit̄ p̄p̄ie p̄cariarius qui cōducit rem rusticā p̄ cōi damno et cōmoto. et cōpetit extra eum actio p̄ socio.

¶ Colonus simpliciter s̄m io. dicit̄ qui sub certa annua mercede

in pecunia numerata p̄bia colēbā accipit. Nā fm eū nō esset loca-
tio sine pecunia. ff. de positi. l. i. §. si quis seruū.

¶ Colonus pprie dicitur qui rē rusticā obducit r̄m̄is. et expetit oīra eū
actio p̄scriptis verbis siue in factum.

¶ Colonus ad nūmū obductus est ille qui statim cum fructibz fue-
rint a solo sep̄ati vt usufructuarius intelligitur fm iō. ff. de fur.
l. si ap̄g.

¶ Colonus sup̄ficiarius est qui arēam cōducit ea cōditōe vt sibi
liceat in ea edificare et domū tollere cū voluerit.

¶ Coloni patrociniarij sūt qui tollit agrū suis expensis colūt et ex
fructibz p̄stant dño fundi q̄tūm quērite

¶ Coloni palatini sūt ab e. C. et li. xi.

¶ Collatores dicuntur a cōferēdo q̄ offerūt in r̄s̄eū siue ordinaria
sit collatio siue extraordinaria.

¶ Collatio fm azo. in sum. C. de col. dicitur quasi in cōmuni latio. Nā
q̄d er at p̄riū dicitur ibi. mebiū et cōfert. i. cōmuniōni subicit. Et scdm
eum nō est aliud q̄ cōmunicatio qua res quocūq̄ nō sua vel nō he-
reditaria iam est sua vel hereditaria vel est cōfusio siue coadiu-
uatio rez cōferētis in res cōmunes seu cū rebz cōibz diuidēdis
vt nō. in. l. si soror. C. de cō. Item fm vulgofū in rub. C. e. ti. col-
latio est triplex vnā quā faciūt scolares disputādo vt de iure dis-
ceptādo vt in aut. et si cōtra d. C. de fi. instru. Alia quā faciūt
bibēdo et comedēdo. Tercia que fit res coadunādo. et ista hīc
descripta est et in ti. de colla.

¶ Collatio instrumentoz est q̄n duo instrumenta inspiciunt et ex
a mimant siue vtrū in vno. ita sit sicut in altero vel vt videatur
p̄ modū et formā scripture effectus eius.

¶ Collactancus idem est q̄ cōfugēs se d collectaneus. i. cōdormiēs
a lacte p̄i m̄a. secūdue aut a lecto nomē habet.

¶ Collega fm p̄si. dicitur a collegatiōe societas vel cōplexu amicitie
et est idem q̄ sodalis in officio alterius paris potestatis.

¶ Collegarius etiā est vtrū ex talibz socijs.

¶ Collegiati dicuntur aliqui qui sunt aliquo corpore. i. cōgregatiōe
vel artificio hominū veluti pistoz. fabroz. monachoz. et q̄rūdā
alioz collegiū habentiū qui etiā dicuntur cartropatri q̄ eoz no-
mina scribebant in cartha vel matricula patrie vt. C. de colle. li.
xi. in rub. Scribebant aut p̄ eo vt patrie fierēt incorporati vel dice-
bantur corporaliter emētes carthā. i. locū cuiq̄ p̄ carthā assignatū
vt in eius locum surrogent et patrie fiant incorporati fm accur-
ibidem in. l. vnica.

¶ Collegiū est congregatio quā ad minus tres facere p̄nt. Nam
duo faciūt cōgregatōne collegiū tres populū x. turbā. xxv. gre
gem v. porci. vel x. oves. ut nō. p. bern. de elec. c. i. Et collegia licita
ta et approbata in hijs in quibz hñt iurisdictionē. Et quo ad ea
q̄ ad ep̄os collegiatos p̄tinēt p̄nt facere statuta ut nō. in glo. l.
fi. C. de iur. om. iu. Et exp̄ssius. C. de cōsti. pecu. l. ij. in fi. p. bar. in l.
omēs populi. ff. de iusti. et iu. Item collegio nō approbato nō res
linquit in testamento. l. collegiū. C. de heredi. insti. et de licito. v.
illicito in l. i. C. de sacrosan. eccle. de excel. p̄la. c. cū dilecto et per
bar. ff. de coll. licitis.

¶ Collaterales dicuntur qui se attingunt vel sibi attingunt transuersa
liter p̄ lineā collaterale nō p̄ lineā rectā ascendente vel descendente
tem ut cōsanguinei et cōsimiles dicuntur etiā collaterales gñaliter
omēs equaliter quasi lateribus dependentes.

¶ Collobium est coga vel vestis sine manicis.

¶ Collectiua dictio dicitur quā significat collectiue ex sua impositione.
quāq; etiā ex significato sumpto aliunde ex quavis alia materie subie
cte significatiōe v. g. ibi omēs fuerūt lapidē vel trabē significat
collectiue. l. ita vulneratus. ff. ad l. æquū. §. ibi omēs studēt auar
icia. significat distributiue. Ratio quia i primo exēplo ex vna
te lapidis sumit significatū verbi. sed in secūdo exēplo sensus est
q̄ quilibet homo studet auaricie. Similit̄ hic omēs hoīes aut sunt li
beri aut serui insti. de iur. p̄sona. ff. materia subiectā. nō patitur
sensū collectiui q̄ falsū ē q̄ oēs homines sūt liberi vel serui qm̄ ali
q̄ liberi sūt et aliqui serui. Sed i. l. si necia. §. si annua. ff. de pigra
ac sumit dictio vnaqueq; collectiue ibi si stipulat⁹ sum triginta
mili solui annua bina trina die. i. quilibet anno in tribz annis milio.
solui decē et pignus accepi. Deinde pactū ē appositū q̄ mihi vna
q̄q; die pecunia si soluta esset mihi viderē pign⁹ liceret. Dic̄ t̄o.
q̄ pecunia nō soluta vno termino scz p̄mo vel secūdo nō licet ven
dere pignus sed omnibz terminis p̄teritis. Et sic illa verba vnaqua
q; die significāt collectiue scz omnium terminoz simul. Dicit̄ ergo
collectiua dictio quā significat collectiue p̄ modū eiusdē corpis. ut
sunt turba domus grex peculiū collegiū hereditas ciuitas vniuersi
tas cōmune. r̄. Itē dictio quisq; est collectiua ibi ticius et sepus
p̄ quarta pte quisq; eoz me heredem fecerit heredes mihi sūto
l. §. articulo. ff. de heredi. insti. q̄ referē ad vtrūq;. Collectiue dicit̄ etiā
ex subiecta materia scz institutiōis sumit quāq; significatū distri
butiōis. de hoc in l. fi. C. de i. pub. et al. substi. et. l. si filiabus. §. i. ff.
de le. i. et. l. si filii. ff. de rebz dubijs l. s. p̄it bar. in l. §. articulo p̄all.

¶ Colluctuatio fit dum aliqui simul ludant pugnis vel calcibus
vel verius qm pugnantes no stant certo loco. ff. ad. l. acqui. l. q. acti
one. §. si quis in colluctuatiōe in glo.

¶ Collusio fm bern. in glo. in c. audim. de colle. dete. §. e. 7 c. cum
clerici de cen. est inter actorē et reū latēs et fraudulēta cōuētiō p
quā alter in iudicio se supari pmitit. Quia inuēniēte fm host. in
sum. aliqñ delicta remanēt impunita vel etiā omittūt. Et fm azo.
fit p procuratorē et aduocatū causaz qui se in lite supari paciunt
Et fit p pncipales psonas in similibz tam in ciuili causa qm in spi
rituali vt in dicto c. audim. In ciuilibz aut fm azo. fit impune
vt qñ quis p collusionem patit seruū vel libertū rigenu pncipia
ri. Et hoc idē ne p tales de generēs inqumaret amplissimus ordo
senator.

¶ Commentarius est ille qui causas omētabat vel scripsit.

¶ Commentor aris. est cōponere vel fingere seu glosare.

¶ Comētū significat deceptionē vel occultū seu maliciosū tctatū
de resti. in intē. c. i. §. vi. xxvii. di. c. ij. de test. cogē. c. ij.

¶ Comes orientis fm azo. in sum. e. ti. forte erat procurator rex ce
saris quas habebat in oriente.

¶ Comes palentin. dicitur quā gerebat pncipū vt missoz nota
rioz et iudicū negligētiā argueret et a puincialibz tributa exi
geret et cōsuetā depolceret ita q non in puincialibz s pncipue iuf
sus est vt iudicibz et eoz officialibz pcepto immimeret. 7 supellz
C. de offi. comi. sacraz largitionū. 7 de offi. rectoris. puincie.

¶ Comes rex puataz fm azo. erat forte procurator cesaris in p
uatis rebz. et fm eū ec fuit illustris. Alij dicūt q puati omodi. et
fiscalium rex. habuit administrationē. vt eas cōseruaret. 7 i eis
negociaret.

¶ Comes sacraz largitionū fm azo. erat ille p quē pnceps sua
stipendia largiebat. Et hic forte erat procurator reipublice q gre
ce legista nūcupat et illustris erat. Alij dicūt q p hūc impator li
beratē suā. 7 magnificēciā exercebat et largitudinē agebat.

¶ Comes sacri patrimonij erat qui impatoris procurauit patrimo
niū quē in hoc differt a comite rex puataz. qz hic tenet custo
diam rex puataz. et exercet negociationē circa mobilia. Sed
ille patrimonū et immobilia procurat. Et hoc differēcia psumitur
ex vbis. C. de offi. comi. re. puataz. et. ff. de offi. pei. cel. l. i.

¶ Comites consistoriam sūt qui consistorij milites dice meruerūt q etiā
spectabilibz pconsulibz equipabantur. C. de comi. consisto. li. xij. l. i.
Vel etiā cōsistoriam dicebant q perūt castris pncipis ordinādis.

et erāt plures. Et aligebant̄ decani de cōistorianis et ministeria-
nis vt. C. ti. palle. Alio modo cōistoriani dicebant̄ castrēharij. et
apud nos hodie castellani vocant̄ licet apud alios vocent̄ omnes
quibz pūsum est de certis redditibz vt in castro aliquo p defensi-
one et custodia amorent̄ de comi. rei. mili. Et qui pūncias regūt
rē. vi. C. li. xij. cum suis ti.

¶ Comitariēses milites alias comitatēses dicunt̄ milites Ripēdi-
arij a comitatu dicit̄ qz militāt nō soli sed in comitatu.

¶ Comētariēsis dicit̄ custos in carcere positoz. ff. de ori. iuris. r. C.
de custo. reo. l. ad comentariēses. vbi talis pūnc̄ tali pena cū so-
cio suo qua pūnc̄ fūisset auferētes ex negligēcia eoz nisi ex
necessitate pcul ab officio egred̄ tūc adiutor eius pari pena con-
stringitur.

¶ Cōmenda est custodia ecclesie alicui cōmissa c. nemo deinceps.
de elec. li. vi. vbi bona glo. de cōmendis cū multis quest̄ionibz i c.
dubum de elec.

¶ Cōmēdare est deponere. ff. de ver. sig. l. cōmēdare. ff. de pos. l.
lucius. r. xxij. q. ij. ne quis arbitret̄. Et iā capit̄ p laudare vt i gl.
proalle.

¶ Comodatū est alicuius vel certe rei ad aliquē specialē vsū gra-
tuita facta cōcessio. Et differt a p̄cario p vsū specialē. Itē qz p̄-
carium nō p̄t rēuocari nisi t̄p̄e expleto. Sed comodatū nō p̄t re-
uocari nisi expleto vsū ad quē dat̄. Itē comodatū solū in mobili-
bus repit̄. p̄carium vero et iā in mobilibz insti. quibz mo. re. n̄trab̄
obli. s. item is cui res v. comodata ap̄t res. Et dicit̄ facta cōcessio n̄
aut̄ trālatio quia is q̄ comodat̄ dominiū possidet et p̄rietatē re-
tinet. ff. e. ti. l. rei. comodate. Dicit̄ gratuita qz nulla merces in-
uenire debet alias si merces interueniret tūc res trāfiret in locati-
onem vel in cōtractū innomiatum do. vt faciās insti. locati. s. i. et
mandati. s. vlti.

¶ Comodare est rē ad vsūm aliū q̄d̄iu. vel it̄ cōcedere.

¶ Comodatari⁹ est ille cui res aliqua dat̄ vtēda videlicet ipsum
comodatū.

¶ Comodati actio. Re. s. actio comodati.

¶ Comodū fm p̄si. li. v. est illud qd̄ ē nri iuris et etiā ad alios tē-
p̄oraliter trāstatū est comodo t̄p̄is q̄d̄iu apud eos fit vñ comodū
dicit̄ alio nomie comodatū.

¶ Comerciū fm p̄si. li. v. est d̄riuatū a mercibz quas res venales
nuncupamus. Vnde mercatus dicitur cētus multozum qui res
emere vel vendere solent. Et est comerciū quasi commutatio.

mercium. Etiam dicitur copula dicitur carnale commercium.

¶ Comestor vel comessor idem est quod gulosus.

¶ Cominationes sunt mine per iudicem impositae nec tenent auctoritate rei iudicate secundum azo.

¶ Communidividuo secundum perfructus lib. v. est inter eos quibus res communis est quae actionibus vel postulacionibus licet arbitrio danti cuius arbitratu res dividantur Re. s. actio comunidividuo

¶ Communia prediorum Re. s. p. dium.

¶ Communia de usufructibus Re. s. usufructus.

¶ Communia de successoribus Re. s. successio et inuentus.

¶ Comeatus dicitur licenciatas vel recomencatio seu remuneratio ipse licenciatas tpe licenciatore facta ut in epistola alexandri magni et aristotiles legitur. Et est quod vulgo dicitur coactus liber. i. trahitus a. b. h. e. a. n. d. descendens ut ubi dicitur optimis nos susceperunt comeatibus.

¶ Comedia. i. villara locutio ut in glo. C. no. li. bi. metrolo. sua ad dextra transferre in rub. li. xi. Item est dignitas. Sed secundum donatum est rusticana laus sine cantilena a camos. i. villa et octos cantos.

¶ Comendaticie sive sunt dimissorie quibus clericus dimittit et absoluitur a potestate sui episcopi in quibus prohibetur de vita et ordinibus illius testimonium.

¶ Compativus capitulorum interdum per positivum ut lacius. i. late. c. auaricie de electi. li. vi. similiter c. licet prope finem de accus. ibi potius. et c. Et si ignorat de iniur. ibi districtius. i. districte Sicut interdum positivus capitulorum per compativum ut in ps. cxvii. Bonum est confidere in domino quam in homine. Bonum est sperare in domino etc. ibi bonum id est melius.

¶ Compendiosa haec dictio significat substitutionem que sub conditione mortis alia multa completit tpe seu longum tempus quod dicitur post puberem etatem. Et dicitur ideo compendiosa quia sub verborum compendio plura completit tpe et quibus plures substitutiones factae. melius. s. duorum sibi orationis compendio. ff. de le. ij. c. l. precibus C. de impu. et alijs substi. Et hoc per ut adaptat illud significatum quod potest ad alia adaptari ut aliter significet per ut verbum cui adaptaretur significare dicitur et vide infra substitutio compendiosa.

¶ Copilator secundum perfructus lib. x. est ille cui aliena dicta quis permiscet. Et sic solent pigmentarii in pictura diuersa mixta confundere. Unde illud virgi. Pictoribus atque poetis quidlibet attendi semper fuit equa potestas. Hoc scelere quondam accusabatur. dencules. mutuanus.

iste voces cum quosdam versus hominum transferes suis permiscuisset
Et cum compilator ab emulis diceret ille respondit magnarum virorum
esse clauam a manu herculis extorquerem.

¶ Concubina sumit duobus modis. Primo dicitur illa quam quis cogit
scit fornicario affectu. et talis non impedit ordinis promotionem. Se-
cundo dicitur illa quam aliquis cognoscit uxoriatio siue maritali af-
fectu. et talis impedit promouendum ad sacros ordines xxxiii. dist. si
quis de laicis de presumptio. c. illud de clam. de spo. p. to. Item concubina
sunt azo. in sum. tit. ostendit sola intentione animi. et ab eo quibus qui
non potest uxorem ducere ut ecce presens mulierem ostendam de pu-
nitione non duceret uxorem tamen potest habere concubinam. Potest
autem sicut reges ut ipse azo dicit eas solas habere mulieres sine
motu criminis in quibus stuprum non committitur. sicut in virgine viduam
minore xxv. annis in quibus stuprum committitur.

¶ Coclave dicitur cella vel thalamus secretus ad quem per multas claves
venit. vi. glo. in verbo coclave. l. qd coclave. ff. de dam. infec. r. id
in electione pape cardinales intrant coclave.

¶ Cofessio facta alicui de aliqua re respicit personam eius. fit non aures
ipsam rem adeo quod finit morte ipsius cui facta est nec ad heredes eius
transmittitur nisi in ipsa cofessione fiat mentio de heredibus. l. cum seruus
§. si quis. ff. de le. i.

¶ Cofirma dicitur que a deo sunt proxima ut nullus sit paries inter ea
vniuersalia urbana que cofueuerunt parietibus distinguuntur proprie non di-
cuntur cofirma sed potius dicitur vicina. Prebia vero rustica sunt di-
ci cofirma quia solo partis finalis termino sunt distincta.

¶ Cofirmatio est iuris prius habiti corroboratio ut colligitur §. si
instru. c. in dilectos. Alio modo est sacramentorum ministratio
in fratre crismatis assignatio. Et fit cofirmatio primo modo dicta his
verbis. Cofirmamus te sicut rite possides vel sicut sine pravitate
facta est electio vel sicut pure facta est.

¶ Cofirmare est alicui iuri vel facto firmitate prestare.

¶ Cofectura est verisimilis ratio suspicionem inducens non de necessitate
personam vincens.

¶ Cofunctio quibus potest per disijctionem ut cum dicitur in hereticis meo. ff. de
v. sig. l. cofuncti. et disijunctio quibus potest per coniunctionem ut ff. e. ti. l. sepe.

¶ Cofitio est dispositio suspensio ex eventu incerto futuro ei appo-
sita in quem eventum eius dispositio facta est collatio. ff. si cer. pet.
l. itaq. §. §. p. mitto vel lego. si ticius fuerit consul si dispositio est
aditonal ex merito apposito ficti. Et per hanc dispositionem vel legatum
fit suspensio et ex eventu casu qui ticius sit consul purificat. et non plus

suspēdit insti. de per. obli. §. ex cōditionali. et ff. de condi. et de
mon. p. to. Potest autem capi cōditio dupliciter. Uno modo pro
ptis suspēdione q̄ solet apponi in cōtractibz aut ultimis voluntas
tibus. de quo in ti. palle. de condi. et demon. et in ti. de condi. insti-
tutionum. Secūdo modo quando aliquid solutum est. Et illud intē-
dignus repetere et appellatur cōditio quasi soluti repetitio. de ista
tractatur in ti. de condi. ob cau. data et ti. se. et 3. si iuratura nō so-
let dari dño quia repetitio p̄supponit dominiū esse t̄allatum. l. si.
ff. de usufructu. et que ad modum capiat alias am. tit. et hęc cō-
ditio p̄ncipaliter est duplex. Una ḡnalis cōcurrēns cū q̄cūq; a-
ctione ex qua certū peti. l. certi. cōditio. ff. si cer. pet. Alia est que
diuidit̄ in multa membra sc̄q; in cōditionē ob causam. Ob turpem
causam indebiti siue causa furtiua t̄c. de quibz omnibz. q̄. dice. Et
nō q̄ cōditio differt a modo et a causa et a demonstratiōe. et se-
cūdum glo. in rub. ff. de cōdic. et demon. Cōditio est legati cuius
de futuro defectus seu cōfirmatio pendet suspēdō. et ibi legati po-
nit̄ exemplariter. Et sic nō restringit̄. quā cōueniat alijs a lega-
to q̄ exēpla nō restringūt̄ regulā. l. damni infecti stipulatio. ff.
de dam. infec. Bart. sic diffinit. Cōditio est quidā euēus futurus
in quē dispositio suspēdit̄. Et intelligit̄ de euē. u. in facto vel iure
l. multū interest. de condi. et demon. Siue cōditionis affirmatiue.
vel negatiue. l. in testamēto. et. Et dicit̄ futurus q̄ de p̄terito et
p̄nti. p̄ntie nō est cōditio q̄ nō suspēdit̄. l. cum ad p̄ns cum duabz
se. ff. si cer. pet. Baldus vero sic diffinit̄ est adiectio quebā p̄ quaz
dispositum habet in sui esse pendentia existēciam vel defectū. et h̄
ḡnalis est ad omnē cōditionem iductiuā et extinctiuā de p̄terito
presenti vel futuro. Petrus de besuto sic dicit. Cōditio est verbo-
rum adiectio in futurū suspendentiū. p̄m quā disponēs vult dispo-
situm regulari. Significat̄ aut̄ cōditio p̄ dictionē si. vt in exēplo
lego si ticius fuerit consul. Item p̄ aduerbiū cum vt dicēdo cū ticius
consul fuerit. Sed est differēcia inter si et cū. nō quo ad cōditionē
faciendā sed quo ad modum significādi. quia dicitio si significat
p̄ncipaliter cōditionem vel suspensionem et p̄ cōsequens tempus
et dilatiōis dispositiones in euētum futurum. Et q̄ ille est incer-
tus ideo cōsecutiue suspēdionem significat. l. si ticio. ff. q̄n dies. l. ce-
di. et. l. qui p̄misit. ff. de condi. et demon. Item dicitio nisi signifi-
cat cōditionē. vt vendo tibi libz p̄ decem. ita q̄ venditio valeat
et p̄ficiat nisi alius cōditionem meliōrem infra mensem faciat. l.
ij. cū ibi nō. ff. de i. die adiec. Itē dicitio alioquin cōdicōem facit vt
p̄mittis mihi scribere libz infra mensem alioquin p̄. nomine pene

Nam sensus est si non scripseris &c. si finito. & ex hoc edicto. ff. de
damn. infec. Item in dictōe alias quia eodem modo exponit. i. si
nō scripseris. Item in dictōe siue dicendo pmitto siue nauis ex
azia uenerit siue ticius cōsul fuerit. Et que illarum dictōnum dis
iunctiuarum prior fuerit purificat dispositionem. l. si ita quis sti
puletur. ff. de ver. obli. Item in alternatiua aut ut dicēdo relin
quas p̄elia p̄p̄nquis. aut libertis. l. cum pater. §. penul. ff. de le. ij.
Nā sensus est si nō sint p̄p̄nqui ueniat liberti. & h̄ ex significato sū
p̄o ex maiori affectione p̄p̄nquoz quibz testator p̄mo relinq̄re
uoluit ut patet ex ordine scripturę. Item in adubijs q̄diu ut ibi
p̄mitto vel lego singulis ānis x. q̄diu res meas vel heredis mei
gesseris. Nam sensus est si gesseris habeas x. l. pater. §. fi. de cō
di. et demon. Item in dictōibus quo ad. donec. quousq; qz idē si
gnificat. Item in dictōe dum dicēdo lego uxori dū cum filio
meo erit. l. qui cōcubina. §. uxori. ff. de le. ij. Item in dictōe quicū
qz ut vir legat uxori quicūq; filios habuerit. l. cum vir. ff. de obi.
et demon. Item de q̄n ut lego pupillo q̄n nup̄erit. l. pupillo. ff. de
le. ij. Item de ubi dicēdo lego filio ubi nup̄erit. l. si ita scriptū. §.
i. ff. de le. ij. Item de quatenus. ut lego quatenus heres meus erit.
qz sensus est si in toto vel in pte. l. Stichū. ff. de le. i. Item de post
quā et ad. ut lego ad tempus libroz. l. si vir uxori. ff. de cōdi. et
demon. Item de p̄positiōe cum ut ancilla cū liberis libera esto in
telligēdo q̄ ancilla libera nō sit nisi cū liberis. l. si ita fuit. ff. de ma
numil. testa. Item de in ut lego ticio in disciplina. l. nec solum. §. si
in habitatione. ff. q̄n di. l. ce. Item in nomie ut p̄mitto tibi p̄tū
agnetis vel fructus fūd̄otalis. l. interdū. ff. de ver. obli. et. l. i. in fi.
de cōdi. & demō. Et dependet dispositiō ex incerto futuro euentu
sej si pariat vel fructus crescat. Item ibi p̄mitto centū nomie do
tis. i. si matrimoniu sequat. l. si stipulationē. ff. de iure cotiū qz dos
sine matrimonio esse nō potest & sic intelligit. Item de donatiōe
causa mortis. l. si mortis causa. ff. de dona. cau. mor. Et hoc ex natura
huius cōtractus qui p̄cedit ex cōmuni modo sic agēdi. Item in
p̄nomie ut uellem q̄ mea erit lego. l. nup̄ de. le. ij. Idē de q̄squis
ut quisquis mihi heres erit sit p̄eres filio meo. l. qui liberis. §. hec
verba. ff. de vul. substi. Item de quisq; ut ticiū et se. p̄ quāta pte
quisq; heredem me fecit ipsum instituo. l. hoc articulo. ff. de here.
insti. Item de qui ut q̄ prius ascēderit capitoliu. l. si fuit. ff. de re.
dubijs. Item de quicūq; ut quicūq; p̄fessus fuerit &c. l. h̄ edicto
ff. de iure fisci. Et hoc ex significato nō t̄m p̄nomis sed uerbi fu
turi t̄pis. l. ij. de here. insti. ff. Similiter ibi emo pisces q̄ capientē

emptio est cōditionalis. Idē in p̄cipio vt acceptis centū a ticio
instituo eum heredē. l. a testatore. ff. de cōdi. et tēmo. Nam licz ac
ceptis sit p̄teriti t̄pis tñ significat ibi futurū scz si accepo centū
cē. Idē ibi lego scichū futurū meū ar. l. scichū. ff. de le. i. Idē
in gerūdio. vt sum institut⁹ adeūdo repudiāte ticio. l. si tu ex pte
ff. de acqui. here. Idē in supino vt lego vel p̄mitto eū t̄sō spa
cias. in die d̄nico. et sic de similibz.

¶ Cōditio multiplex est. Nam quedā est cōditio certique optie
ex omni causa et omni obligatōe ex qua aliqd certū petiū siue ex
certo cōtractu siue incerto siue ex. l. acqui. agat si p̄ suo nomine
siue hereditario obliget. vñ manifestū est q̄ ista cōditio cōcur
rit cū actōe mādag. depositi et ceteris vbi s̄ certū petiū. Et idō
s̄m diuersitatē causaz. nūc re nūc verbis nūc literis nūc cōsensu
cōgrat. nūc etiā ex cōtractu nūc ex q̄si cōtractu nunc ex delicto
cōpetit. in mutuata tñ pecunia sola illa cōpetit.

¶ Cōditio ex lege s̄m azo. e. ti. locū habet qñ leu quociens ex no
ua lege surgit obligatio nec i eadē lege cautū est quo gñe acti
onum ex plac̄ que p̄ varietate causaz. nūc ex cōtractu nūc ex de
bito nascit. et sic nō statuit̄ vel cauet̄. l. qua actōe agat.

¶ Cōditio furtiua cōpetit dño rei cōtra furē eiusqz successores ad
ipsam rem p̄quendā vel estimationē eius q̄ti plurimū fuit p̄ q̄
ablata fuit eo q̄ fur semp est et fuit in mora.

¶ Cōditio indebiti optit ei q̄ p̄ erroze indebitā pecuniā soluit ali
cui credens ei se teneri cū nō teneat̄ vel cū a p̄curatore suo soluta
esset ipso ignorate. Est ergo cōditio indebiti s̄m azo. i. si. e. ti. p̄ q̄
soluta indebita rextunt̄ siue p̄ ignorācia facti etiā nō p̄abilem
vt quia quis errauit in facto suo siue p̄ ignorācia iuris talia inde
bita soluant̄. quia ignorācia iuris nō debet alicui nocere in dāno
vitato. vt. ff. de iur. et facti ig. l. iur̄ ignorācia.

¶ Cōditio liberatiōis optit ei q̄ qd̄ onino n̄ debuit p̄mitte.

¶ Cōditio ob causam datorz. s̄m azo. e. ti. optit r̄ locū habz vbi
cūqz duo cōtractus in nōmiati interueniūt scz do vt des facio. vt
facias. In illo aut̄ cōtractu in nōmiato scz do vt des dat̄ actō d̄ do
lo. Et p̄ vt alij dicūt tūc cōpetit ad rem petēdam que ob cau
sam honestam vt pote in causam futuram vel preteritam data ē
causa nō secuta. Potest em̄ cōdicī causa nō secuta si p̄mituerit dā
tem re integra. si vero debiti decem vt honozam irem aliquid
quod erogauit ad p̄fectionem expr̄imam habes cōditionem ita
tamen vt prestetur mihi indemnitas. quia aut̄ ex obligatione
que retrahitur et nō consensu perficitur. hęc cōditio minimū est.

quia res ad aliquem perfecta sine consensu utriusque contra eundem ascē
sum peti et repeti.

¶ **Cōditio ob turpē causam** est p quā repetim⁹ ea q̄ dedimus
alteri causa nō secuta ob quā data sūt si turpitudō tñ ex pte ac-
cipiētis videri. Alioquin si ex pte dātis et accipiētis repeti nō p̄t
quia in parī causa turpitudinis potior est cōditio possidētis de re.
iur. lib. vi. Et fm 240. e. ti. ponit exemplū. Ego dedi tibi vt sacrile-
gium nō faceres. Ab hoc em debuiſti abstinere nullo tibi dato.
Et ideo etiā causa secuta possū petere qd̄ tibi dedi.

¶ **Cōditio ob causam hāc** additione parit res apud alium constituta
siue ab inicio siue iam suo postea puenit ad eum ex iusta causa
Postea ad instāciam rediit vt circographū apud creditorem post
debiti solutionē recipit. Sed hanc cōditionem ob causam putant
quidam ex contractu puenisse quia nō cōpetit nisi alij contractus p̄-
cedat. Alij ex quasi contractu credūt descendere ad similitudinē cō-
ditionis indebiti quia que ob causam condicit actori p̄mū con-
tractum dissoluit.

¶ **Conditio sine causa** cōpetit qñ aliquis p̄mo ex iusta causa ē
apud alterū sed postea p aliquē effectū esse nō h̄z v. §. mutuaſti
mihi centū feci tibi instrumentū in quo cōfessus sum me tibi tene-
ri soluo tibi modo instrumentū obligatoriū est apud te sine causa
p quā repetā ipm. Cōpetit §. cōditio sine cā finita cā ex qua res
ad aliquem puenit ex cōtractu qui iam finitus est. Vnde videtur
descendere. Nec inde qd̄ susp̄auit adhuc cām subsistendi habere.
Item si sine causa p̄nes te res est quā non habes p contractū. Et
ita nec ex cōtractu nec ex maleficio es obligatus mihi. Etiā locū
habet vbiq̄ sine causa aliquid est apud te qd̄ mea interest me
habere.

¶ **Cōditio triticaria** gñalis est § alijs rebz omnibz op̄tens p̄ter
quā de pecunia numerata siue soli mobiles siue immobilis sine. Ideo
q̄ fūdus et usufructus et detere seruitudes p̄diorz p ipsam recte
petunt. Rem aut suam nemo petit hac addōe nisi ex certis causis
vt ex causa furri vel rapine cum itaq̄ sit gñalis hęc cōditio et cō-
ditio certi in multis alijs cōpetūt.

¶ **Cōditiones gñales** semp in p̄actionibz includunt et intelligūt
vtpote. Si deus voluerit. si res in eodem statu p̄māserit. et simi-
lia vt nō. in glo. verbi intelligēda de rescrip. c. ij. et c. quēadmo-
dum de iureiur. cum similibz. Et nō q̄ cōditio in legatis nō retro
trahitur scdm bar. in l. i. §. hui. ff. ad filiepanū. Et p sua opinione
facit textus in l. si filie familias. ff. ex qui. cau. in possessio. eatur.

Bal. tñ contra et dicit q̄ ille casus §. serui est specialis. ergo in
conerarium est ius omune. Et p̄ ista opinione facit lex si filius. ff.
de ver. obli. Sed isti legi posset responderi q̄ loquat̄ in contractibus
secus in vltimis voluntatibz vt in dicta. l. si filius familias.

¶ **C**onditōnalis stipulatio Re. stipulatio. Et p̄t̄ur tales vs
sus de condicione. Si ius dicit si res pietate timeat. Si p̄ trās. detur
si sc̄tuēs certus habeat. Si res furet res siue duplāto legat. Si n̄
debet sed p̄ debito numeret. si quid soluet nō casibz h̄ijs repetet.

¶ **C**ōdicere est rem si. ā in iudicio petere p̄sonā pulsando vel in q̄
tanto et ipsam dicēdo obligatā sibi esse ad aliquo d̄ bandū vel fa
ciendū. Vnde dicit̄ in debiti cōditio. Et tractū est hoc verbū a ve
teri obseruatōe q̄ olim erat̄ in v̄hu solēnia verba que oportebat
actore cum litigabat corā iudicē cōdicere id est simul dicere quā
de litigare et si cadret a sillaba caderet a tota causa. Et quia i
p̄sonalibz actiōibz hoc obseruat. Itē p̄sonales actiōes dicebā
tur cōditōnes. Deinde p̄fata solēnitas in desuetudinē trāsijt. Seno
men tñ adhuc retrāsijt vt p̄sonales actiōes adhuc dicant̄ cōditō
nes. Quāuis nō sit necesse hāc solēnitatē obseruare. et hoc ver
ba cōdicere. Ex hoc dāem̄telligi q̄ cōditio nō est aliud nisi p̄so
nalis actio. Et cōdicere apud antiquos erat talē formā vt lozuz
vt cōditionem in debiti vel cōditionē ob causam p̄torū vel finile
formā verborū tanquā nomē actiōis exprimere q̄d hodie subla
tū est. vt q̄ hodie res p̄rie nō cōdicit̄ nisi a fure q̄ nemo cōdi
cit rem suā nisi a fure. §. Item iulianus in l. si duo p̄troni. ff. Si u
reiu. Aliter etiā sumit̄ cōditio in ti. de cōdit. appo. Et differūt cō
ditio facti et cōditio iuris in testamētis. vnde cōditōnes facti di
cunt̄ q̄ apponunt̄ a testatore siue sunt cōditionales siue p̄testa
tiue. Et vocant̄ facti q̄ hnt̄ voluntatē testatoris q̄ est facti q̄ oēs
potēcie anime sc̄z volitiua. appetitiua. occupabilis sūt facti vt in
l. bone fidei. ff. de acq. re. do. et de h̄ijs nō. in l. multū in est. ff. de cō
di. z demon. vbi illa dicit̄ facti. si nauis ex azia venerit. si ticius cō
sul factus fuerit. Et illa est iuris si q̄ se filiū familias existimet. cū
pater familias sit. Et ih̄i hoc interest q̄ in cōditōe facti nō sufficit
vera existēcia nisi occurrat opinio et sciēcia heredis vt adire pos
sit. secus in cōditionibz iuris vbi sufficit existēcia et purificatio si
ne opinione et sciēcia. Ex quo inferē q̄ micus agit̄ cū lege q̄ cū
homine. l. celfus. ff. de arbi. l. multū interest p̄.

¶ **C**onducere dicitur ille qui rem aliquam ab aliquo data merce
de vel promisso accipit vtendam. Vnde Conducit qui dat qui lo
cat accipit illud.

¶ **Cōducti actio** cōpetit ei qui cōduxit a locāte vel locatore fūdū vel prediū aut domū. et cōpetit ei ad hoc q̄ liceat sibi vti vel habitare i re cōducta. Item eitem cōpetit actio cōtra locatōrē actō contraria si aliquis expensas necessarias ibidē fecit aut vtilēs Re. s. actio.

¶ **Cōfessio** intelligit̄ cum prius vel quāpiſ poterit. l. ij. §. penl. ff. ad trebel.

¶ **Cōfessio** est duplex iudicialis et penitēcionalis. Et ad hoc q̄ cōfessio iudicialis p̄iudicat debet habere hoc tēx. Vnde maior spēte sciēs cōtra se ius fit et hostis. Nec natura neget fauor aut ius ius ne repugnet. Vide hoc cū alle. singulorū in glo. c. nos in quēquā. ij. q. i. in verbo cōfessum et de cōfess. c. ex pte glo. i. et in sū. h. p̄stie. c. ti. §. qualiter. Et cōfessio iudicialis est certa et clara assertio i. re spōsio eus de quo querit̄ in iurē corā legitimo iudice facta. Et fit in iuro tripliciter scz ore facti euidentia et interpretatiue scz otumata. c. nullus dubitat de p̄sump. Et p̄iudicat dū fit in iure. i. i iudicō coram iudice cōpetēte et adūsario p̄iute qd̄ intelligit̄ p̄ dictionez hostis suprappositā. Itē fiat p̄ lic cōfess. Nec fit cōtra naturā vt eā occidisse qui viuit nec de religiosa nec i causa fauorabili s̄m bern. in glo. palle. Et cōfessio facta in penitēcia sacerdoti nō facit fidē corā iudice seculari. C. de episc. audi. l. archidigerūtis et ibi p̄ hoc. sicut nec p̄iudicat cōfessio extra iudiciū facta nisi cā adiciat̄ vt cōfiteor me debere tibi centū ex taula mutui. C. de nō. nu. p̄c. §. generaliter glo. notabilis iij. q. ix. c. testes. §. de hōis.

¶ **Cōfessoria actio.** re. s. actio. cōfessoria.

¶ **Cōfiscari** est fisco applicari vel in fisco induci. vñ fiscus est regius saccus in quē reducunt̄ bona dānatorū et p̄scriptorū vñ si facta est omniū bonorū cōfiscacio et casus in quibz p̄nt bona alie cōfiscari post mortē suā. vi. glo. et hoc in l. si. C. ad l. iul. maiestatis. Et q̄liter formabit̄ sentētia est glo. in l. de here. q̄ ab intestato. §. p̄ cōtrariū. Casus aut̄ in quibz possit q̄s incarcerationi nō. bar. in l. i. de custo. et exhibi. reo. C.

¶ **Connuere** est oculos claudere et in dūm ponit̄ p̄ dissimulare. vel p̄ parum dormire vt cum dicit̄ cōnuentibus oculis. Quanto q̄ cōsentire vt connuens consciēciēs dicitur. Vnde. Qui mihi cōnuet oculis signum mihi p̄be.

¶ **Cōmpensatio** iudicōm azō. in sum. e. ti. est debiti et crediti adinuicem. i. ab vtraq̄ pte inter se s̄z cōtralentes contributio. Dicit̄ enim compensatio quāsi communis pensatio ac si aperte dicat lex non nisi est in ponderibus et quantitatibus compensandis.

Vel est debiti ad delictū hinc inde facta deducit ut debeo tibi lx. tu mihi centū dū peto a te centū tu deducis lx. et nō recipit pmutatōnem speciei ad q̄ritatem. ff. de leg. i. l. sed si et c. et l. si cōuenit ij. in p̄n. ff. de p̄n. act. ut deposui pecuniā in sacculo in centum bucatis depositarius mihi totidē cōmodauit et non potest tenere sacculum me petēte licet bar. p̄. et cy. cōtra facit. C. de positi 7. C. commo. l. fi.

¶ Compare et emere differūt ut nō. in l. illā. ff. de cōtra. h. emp. et ven. et l. illa. C. de re. p̄mu.

¶ Compilare leges siue cōponē. et leges ab alijs scriptas i vnu volumen redigere.

¶ Compita dicunt loca vbi plures vie cōueniunt simul et xij. q. ij. de viro in p̄n. ibi parrupta itinera et compita.

¶ Cōpētēter nō. glo. xxiij. q. ij. vtrū et vide qđ nō. de v. sig. c. fili. vi. sup. verbo cōtempserit.

¶ Cōpromissarius dicit cui simpliciter vel ad tēp̄. omittit ut eligat vice eoz qui cōpromittūt ut de elect. q. ppter. Nec ē p̄ omnia idem arbiter et cōpromissarij ad eligendū datus. ut ibidē c. sicut cū p̄ formā ibidem de re iudi. cū ab vno li. vi.

¶ Compromissum g. arbitrium.

¶ Compromittere est causam executoriā vel executiuā ad bēq̄men arbitroz dare. Et scđm bēq̄mē recte rōis p̄ vtrq̄ p̄te appōsita explicare ab ipsis.

¶ Concilia a concha dicunt. inde cōchilaris legēs cōchas. vel cōchilia. C. de muris. l. si accipiē li. xi.

¶ Conicere est p̄pendere vel p̄sumere.

¶ Consequēs. i. cōforme insti. de dona. §. est et aliud.

¶ Cōsequēcia literaz d̄. cōsequēs ordo scrip̄e sc̄z qñ scribit sine titello vel titellis. i. siue omi abbreviatidē. Et d̄. tenoz l̄raz h̄ tenozem dicim⁹ potius s̄xtū l̄raz quāvis titellis scribat.

¶ Cōsensus et auctoritas tutor. Re. s̄. auctoritas p̄stāda. Et cōsensus est quadruplex sc̄z negligēcie cōsiliij cooperatōis et auctoritatē aut palleatōis vel defensionis. Et primo et sc̄do cōsensus minus punit quā faciēs tercio equaliter. quarto vō plus. Vnde Cōsensus spernit suadet iubet atq̄ tūc. Dicim⁹ ille min⁹ luit hic equaliter hic plus. De hoc glo. optimam c. i. d̄. offi. dele. sup. verbo parī pena.

¶ Cōsiliarij dicunt eo q̄ alter alteri suū p̄beat cōsiliū.

¶ Cōsiliū est cōtract⁹ cōsulū. Et cōsiliū a grauib⁹ et exptis est requirendū i. q. i. estote. Et q̄ fraudulenter dat cōsiliū tenet de dolo

et cōtra eum agi potest. Et dicitur a con. i. simul et sales salū quia. et
nō est precipitandū cōsiliū. l. dis. ponderet ibi. Nos em̄ tpe m̄bi
genus vt aliquid maturius agamus nō p̄cipitemus cōsilia et opa
nostra neq; eoz d̄dinem torāpamus.

¶ Cōciliū est cōuentus aliquoz tractantiū arduas causas totam
christianitatē cōcernētes. et dicitur a v̄bo cōcinoz aris. i. ouocare. vel
a cōmune intentiōe dictū est eo q̄ existētes in cōcilio in vim d̄ri
gāt omnē mentis intuitū. vel dicitur quasi cōcōdium. in. l. trāseūto. xv.
di. c. i. vbi etiam sinodus cecus et cōuentus exponit. et ibi de q̄tuor
oz cōcilijs. et in quibus damnati sunt heretici de fl. Ratto. et sū. tri.
p̄peram sentētes.

¶ Consistoriam Re. s. cōmtes.

¶ Consistoriū idē est q̄d pretorium vel tribunal scz locus in q̄
ius reddit̄ ex more. Et est vulgare p̄talicoz seu lūbar̄doz. clg.
pastoralis de re. iudi. ij. q. vi. anterior de app. ex insinuatiōe et dicitur
a cōsilio is. hester v. in p̄. sedebat sup soliu. in cōsistorio palacij

¶ Cōstitutio speciali vocatū dicitur impatoris vel alterius p̄ncipis
qui cōstitutionē facere p̄t. Et describit̄ sic. Est illis relatū i scriptis
redactū. Vel s̄m goff. est ius scriptū di. i. s. cū itaq; dicit̄ autez
cōstitutio quasi cōmune statutum. Nā papa cū fratribz suis car
dinalibz et ceteris plati cū capitulis et canonicis suis cōstitutōnes
faciūt de sen. ex. iter alia. Et de h̄ijs que fiūt a p̄. p. to. Itē lega
tus. siondus p̄ncipalis. sinodus episcopalis p̄nceps cū p̄ceribz.
p̄fectus p̄torio p̄pulus romanus. collegiū approbatū. capituluz.
facere p̄t cōstitutiones. s̄m goff. in sum. e. ti. s. nāq; papa. et sūt
q̄tuor virtutes cōstitutionū. Vñ. Quatuor ex verbis virtutes col
le legis. Premittit punit impat atq; vetat. Nam p̄mittit vt vir
fortis petat premiū. Dumit scelera et delicta. Impat et p̄cipit vt
statuta canonica seruent̄ vt clerici regularē apostituz et honestū
habitū deferētes otiment̄ et caste studeāt viuere. Prohibet ele
ricos secularibz immisceri negotijs. et cōstitutio cōsulit que virt⁹
p̄t cōp̄tendi sub p̄ma. Nā qui cōsulit satis p̄mittit.

¶ Cōstitutor dicitur qui p̄ alio se solutuz p̄mittit vel aliqua factuz
et alterius in se trāfert vel suscipit obligatiōē.

¶ Cōstituire potest quilibet qui se p̄ alio obligatuz p̄mittit vt
obligat s̄m az. s. sum. da. cōstitū.

¶ Conspiratio est quedā fraudulēta cōfederatio facta in p̄iudici
cium alicui p̄sone vel dignitatis xxij. q. ij. si quis laycus et ē palea.
et dicitur a simul spirando q̄ scz plures spirāt flant et tendūt in vñū

et fit sine iuramento a spiritu superbie et elationis et omnis talis est illicita secundum glo. i. c. exhibita de iudi. Est tamen quicquid legita iusta et approbata ut si canonici conspirarent de non obediendo. plato excoicato vel de non eligendo indignu. Indubio tamen presumit illicita vi. xi. q. iij. c. co iurationu et c. se. conspirationem. Nam coiuratio est pluriu i unu iuratio.

¶ Cōsobrini dicuntur duraz soroz filij quasi cōsorine dicēti. l. cōsobrinaz. c. vñs legit in glo. i. Etia pnt dici ex duobz fratribz natu licet pprie dicantur fratres consanguinei vel patruales. insti. de gra. §. iij. et §. plenūqz.

¶ Consortes eiusdem litis dicuntur illi qui simul agere vel cōuenire possunt.

¶ Consul olim dicebat senatus magistratus vt ff. de sena. et isti de iu. na. gen. et ciui. Nodie tñ consul sumit a cōsulendo qz reipublice cōsulit. Ex actis em a romana ciuitate regibz cōstitutū sunt cōsules vt reipublice cōsulentē dicti.

¶ Cōsularis dicitur exor cōsulis qz femie nupte pclarissimis viris pclarissimaz psonaz numero et nomie cōsulentē seu otimentē vt ff. de sana. l. femie nupte vbi dicit glo. femie choraseāt rabijs maritorz et in aut. de cōsulibz. §. itaqz colla. iij.

¶ Cōsultus. i. interrogatus sic ff. de pac. l. Item qz. Vnde Cōsulte quero tibi cōsulo cōsiliū do. Cōsultor pscit quod cōsultus bene noscit.

¶ Cōsultatio dicitur in qua alicui papa de iure respōdet. Et nō qz cōsultus potest vendere cōsiliū suū et aduocat⁹ iustū patr. ociniū. nō tñ ideo iudex sentēciam vendere potest. c. nō sane xiiij. q. v. licz cōtrariū videat dicere glo. n. c. nō licet xi. q. iij. dicens. Si doctor sine reuolutiōe decretaliū pōt cōsulare tñc gratis debet facere. Sz ista glo. nō recipit hodie a doctoribz. qz sic doctor subtilis et memoriosus minoris est reputationis qm grossus et obliuiosus vt patet h hoc esset incōueniēs vñ nō. in c. in nomine dñi de testi.

¶ Cōfestatio litis secundum hō. ti. e. ti. est fundamentū iudicij p petitionem in iure apōsitā et cōgruā respōsionem ad eā secutā aīo cōtestandi licem facta narratio. Quo obmissio manibz vexant laboribus et expensis litigātes vñ e actoris narratio et rei rñtio in iudicio facta. Vel secundum gos. est hinc inde apud iudicē negocij pncipal facta narratio. Per pncipales vero psonas nō p aduocatos nisi forte pncipales adeo fuerint indiscreti vt eoz defectus de licēcia iudicis p alios suppleat. Et litis cōtesta. ppetua iurisdictōz d offi.

tele. relatu. Et debet pcedere receptionem testium nisi. c. qm vt
lite non conest.

¶ Cōtestari litem patet ex dictis.

¶ Consumptū vel cōsumptio est ratio vitelicz qm dictio vel filla
ba abzadiē et alia inscribit.

¶ Cōthiguatio dicit lignoz vel tignoz vel aliaz rez cōiunctio
et qm dicit tegmē vnde due edes dicunt esse sub vna cōtignati
one hoc est sub vno et eodem tegmine.

¶ Cōsuetudo dicit ius quoddā moribz. i. assiduis actibz institutum
qd p lege suscipit cum lex deficit vt. di. cōsuetudo. Que em i scri
ptis redacta est vocat lex siue cōsuetio. que aut in scriptis nō ē
retinet nomē suū. Cōsuetudo dicitur. i. cum ergo. Vel est vsus rationa
bilis competēti tpe cōfirmatus nullo actu cōtrario interuēntis
frequēti actu seu cōtradietio iudicio. Vel cuius non extat me
moriam introductus vsuqz cōmuni vtenciū approbat. c. fi. de vsue.
Et si debet p iudicare iuri cōmuni vel speciali requirit qd sit nō er
ronea nō contra ius diuinū. Rationabilis pscriptibilis pscripta
sciēte populo introducta. qua maior ps populi vtit et q vtēs intē
dit sibi ius acquirere qd etiā rō et veritas semp excludūt. di. viij.
c. veritate vbi dicit nemo cōsuetudine rationi et veritati pponit
Nā dñs dixit ego sum veritas nō ego. cōsuetudo eadem di. c. fi. cō
suetudine. c. qui cōtempt.

¶ Cōsanguinitas est attinēcia psonaz ex eo pueniēs qz vna de
scēdit ab alia vel ambe ab eadem. Vel est vinculū psonaz ab eo
dem stipite descēdentiū carnali ppagine cōtractū. Vel est quēcio
vni psonē ad aliā pueniēs ex parērela et dicitur cōsanguinitas quasi
sanguinis vnitās.

¶ Cōseruator est iudex dat⁹ ad defendendū aliqz. tra manife
stas iniurias iudiciali indagine nō vtēs de. offi. dele. statum⁹ lib.
vi. et sunt nisi epī vel eoz superiores aut abbates vel dignitates
aut psonatus in cathe dralibz ecclesijs obtinētes de offi. del. c. vl.
li. vi. vbi ponit dñs inter cōseruatores et delegatū.

¶ Cōsensu dicit obligatio cōtrahj velud in emptiōe locatiōe obducti
one pmutatiōe mādātū p socio et similibz. In quibz dicitur idō obliga
tio cōtrahi cōsensu qz absqz eo qd res in pnti dat hinc inde nascit
et erit actio et obligatio vtīls et efficax ad agendū.

¶ Cōplexus vel copulatio dicitur pluriū i idē in vnitāte s̄monis cōiū
ctio. et fit ab homie vel a lege. Ab homie fit tripliciter vt li. tri
plici. ff. de ver. fig. Nā aut est cōplexus vel copulatio nominū tm̄
scz verbis qm vnū nomē sequit aliud immediate cū copula vel sine

§. dicitur ticio et sepo fundū lego p equis pōtionibus. l. recōiū.
di. i. respō. ff. de le. iij. ibi isti nō sunt recōiūcti. Sed verbis tm̄. q̄a
vnū sequit̄ aliud immediate cum copula ⁊ itē esset si sine copu
la q̄ tūc intelligit̄. l. triplici p̄alle. in. §. fide. aut fm̄ rem tm̄ q̄n p
rem tm̄ fit cōplex⁹ vt ticio lego fundū et eūdem fundū mequio. le
go. l. p̄alle. recōiūcti in p̄n. aut tercio re et verbis simul comple
tendo res et nomia vt ticio et sepo lego fundū semp̄onij vbi ticio
et sepus sunt cōiūcti verbis p̄pter verbū cōplexū ⁊ re. q̄ eadē
re copulant̄. Et si q̄d testator cōsuet̄ cuilibet in solōū legasse eaz
rem p̄bat̄ vt. §. si eadem res h̄st̄ de lega. Et ex cōplexo p̄dictis
nobis factō habet̄ h̄c d̄ra quia ex cōplexu re tm̄ vel re ⁊ verbis
si vnus cōiūctoz deficit vel q̄ repudiat vel alias nō admittit̄
imp̄petuū vel interim aliter nō in totū admittit̄ iure nō t̄er escē
di. l. si sepatim. ff. de condi. et demon. Nam nō potest p̄tem a gno
scere et p̄tem repudiare. l. neminē. ff. de le. ij. et. l. vnica. §. si nautē
ad deficiētis p̄sonā. C. de cadu. toll. et res in solidū cuiq̄ assignat̄
bicta. l. vnica. §. si v̄ro. Sed in cōiūctis verbis tm̄ si vn⁹ cōiūctoz
repudiat vel alias defecit̄ alter admittit̄ ad p̄tem deficiētis iure
accrescēdi. Et cū onere imposto socio deficiētē vt. l. plane. §. si oīū
dim. ff. de le. i. et. l. vnica. §. ne aut̄ h̄ de cadu. toll. Sal. Itē si sol⁹
interim nō admittit̄. §. spes est q̄ admittat̄ alē itēz ad h̄c p̄tem
nō admittit̄. l. si duobz in p̄n. ff. de le. i. Sūt et alie d̄re ex cōplexu
vel cōiūctiōe pueniētēs de quibz in tractatu de v̄. sig. q̄ incipit
verbū finalit̄ §. cōplex⁹ vel cōiūctiō significat̄ diuisimodē fm̄ q̄ sūt
cōiūctiō mod⁹ vel q̄ ius p̄iud significatū significare declarat.

¶ Cōiūctiō aut̄ legalis d̄ q̄ lege inducit̄ et significat̄ id q̄d ipsa
lex vel alia ex suis vel alteri⁹ legis aut verbis aut aliē quocunq̄
modo significare debeat.

¶ Cōtractus est duoz vel pluriū in idē consensu. Et ponit̄ quōq̄
p̄ omni pacto quentiōe vel q̄ si cōtracto vt si q̄s gessit̄ alterius ne
gocia vel tutelā. De h̄. vi. Arch. in. §. utrahentes c. rōna de fo.
op. h. vi. i. glo. vbi incipit̄ Itēq̄ dicim⁹ q̄ paciscēdo diuisas i vnū
trahim⁹ volūtates. vñ emptōes aduictōes ⁊ lista cōtract⁹ dicim⁹
mus que aīo obligatiōis ex cōtractu nascunt̄. Et nō q̄ etiā aliq̄
obligatiōes dicunt̄ oriri ex q̄si cōtractu in quibz fingit̄ tacite cō
sensu inecessillē dato q̄ nō it̄cesserit̄ exp̄sse vt p̄tē h̄eres a t̄uō
hereditatē obligat̄ creditozibz hereditarijs legatarijs et in plu
ribz alijs casibz de quibz q̄.

¶ Cōtractenda emptiō fm̄ azo. e. ti. utrahē solo cōsensu.

¶ Cōtractus etiā est nomen iuris quando nascitur obligatio.

Et est nomē facti qm̄ nō nascit̄ obligatio. l. labeo. §. cōtractū. ff. de ver. sig. et ibi p̄ bar. sicut in simili dicim̄ de testamēto. l. tabu laz. ff. quēadmodū testa. appel. Et fm̄ alios in aut̄. sacmēta pu bez. C. si adūsus vendi. Et in suo generali nomie cōtractus platus otinet tā in nomiatos q̄ nomiatos cōtractus. vt est glo. sup verbo in suo nomie in l. intelligenciū. ff. de pac. Et hoc valet p̄o statuti bal. nō triplicem esse cōtractū scz ap̄ium improp̄iū im ap̄iūssimū. Dignus est qm̄ vltro citroqz. i. hinc inde ex vtraqz pte quē obligatio. §. cōtractū in l. labeo. p̄alle. vt in emptiōe locatiōe rē. Secūdo scz improp̄iū est qm̄ solū vna ps. obligat̄ vt in donati one solū donās ad tradendū et anq̄ de euictiōe vt nō. in l. aristo. ff. de dona. caumoz. Et i. mutuo solūmodo recipiēs obligat̄ ad tā tūdem restituendū. ff. si cer. pe. l. ij. Et in stipulatiōe qm̄ solūmodo vna ps. obligat̄. Na tūc nō est ap̄te cōtractū. Et ita intelligit̄ gl. isti. de diui. stipu. §. cōuencionales q̄ est sup vto tradendaz. Tercio scz improp̄iūssimū est qm̄ ex nulla pte oriē obligatio sed pociū dis soluit̄ obligatio facta vt est trāsactio facta nudo pacto ex q̄ non agit̄ an̄ oplementū obitōis. De h̄ salicer̄ in l. siue apud acta. C. de trāsac. vt et̄ est libelatio p̄ acceptilatiōe insti. qui mo. tolli. ob. §. i. et in l. vbi pactū. C. de trāsac. p̄ bar. Et ergo si statutū fac m̄tione de cōtractū intelligit̄ de ap̄io tm̄ qz vba statutoz sunt ap̄ie intelligit̄ da. l. i. §. si igit̄ q̄ nauē. ff. de exercitoria ac. nisi dice ret omne cōtractū vt in glo. in §. cōtractū p̄alle. Item cōtractus appellatiōe intelligit̄ de validis nō de mualidis vt in aut̄. sacmēta pubez. p̄alle. et cōtinet̄ instrumētū. ff. de duo. re. l. eandē. Item cōtinet̄ donatiō. C. q̄ m̄. cau. l. si donatiōe Et generaliter omne illud ex quo nascit̄ obligatio appellatiōe cōtractus intelligit̄. l. si labeo. ff. de le. ij.

Cōtumax a cōdemnēdo d̄. Et fm̄ vsi. est qui cū parere debet in iudicio non cōparet. et dicit̄ qm̄qz vere qm̄qz ficte vel p̄sumptiue. Vere cōtumax dicit̄ qui exp̄sse dicit̄ iudicis vel eius seruiētī scz nū cio ipsū citatī q̄ nō cōparebit̄ corā ip̄so vel qui dū cōparet illi cenciatus recedit. Fictē vero cōtumax est qui citat̄ non tm̄ venit vel latirat aut facit. q̄ citatio ad ipsū nō veniat aut eum n̄ ap̄ p̄sentat vel qui p̄ccē iudicis audire negligit̄ sed isto vltimo casū pocius d̄ vere cōtumax.

Cōtumacia est erga iudicem vel p̄latum cōmissa in obediēcia Et est multiplex. Aliquando enim committit̄ in nō veniēdo. Ali quando in non respondēdo. Aliquando in latēdo absentādo v̄ procurādo ne ad citatū veniat citatio. Aliquādo in nō restituēdo

¶ Aliquā in nō emēdando delictū Aliquā in nō exhibendo vi. gōf. de sen. ex. §. ex cōmunicatō fieri habet in sū. Et Guil. in spe. ti. §. cōtu. §. i. §. et nōta vbi distinguit duplicē otāmaciā. Primo scz veram et p̄sumptā. Secūdo triplicē scz verā euidentē et p̄sumptam. vt in glo. notabili in cle. vnica de do. et cōtu. que est glo. fi. Et p̄ Inno. in c. querela de p̄cura. bar. in. l. fi. ff. de in inte. resti. et in. l. ex cōsensu. §. ij. ff. de appel. Cy. et pe. post iacobū butriga. in. l. p̄curandū. §. finaūt reus. C. de iudi.

¶ Cōtinue et cōtinuo nō semp̄ nōt. i. statim sed recipit interuallū ff. de ver. obli. l. stipulatus sū. et. ff. §. solu. l. ticia xy. q. iij. volum. Et p̄ bar. l. celsus. ff. de vsueapi. vbi p̄bat̄is extremis p̄bat̄is medium. Et iā qualiter cōtinue intelligit̄ p̄niz. bar. in. l. si q̄s ita. ff. de cōdi. et demon. Nam qui tenet̄ eū aliq̄ cōtinue morari nō tenet̄ quolibet momēto cū eo morari. facit hoc ad questionē. Si testes debeāt p̄bare q̄ ticius x. annis cōtinue possedit fundū. sufficit deponere q̄ viderūt eū omni anno colligere fructus v̄l arare et licet nō cōtinue p̄terūt in cōspectu tici et fundi. Tū intelligunt̄ cōtinue p̄ decem annos vidisse.

¶ Cōtradictor q̄n̄ dicit̄ legitimus ad cōtradictorū alicui actui demittēdo aliquē in possessionē. vide bar. in. l. a dyno pio. §. sup̄ rebus. ff. de re. iudi. et Inno. in c. cū sup̄ de re. iudi. et specu. in. ti. de act. §. si p̄est.

¶ Copulatiua oratio §. in qua plura copulant̄ vt in omnibz verificat̄. Et ideo ad verificationē ipsius omnīū occursum exigit̄ ex p̄prio significato. Sed hūc occursum q̄n̄z diuisimode significat̄ p̄ vt diuersa materia vel alius quilibet modus significandi significare declarat̄ §. §. Ibi lego stictū vel pamphilū significat̄ vtrūq̄ esse i stipulationē vel dispositionē. l. inter stipulantē. §. sed stipulat̄. ff. §. v̄. obli. l. scire debemus in p̄n. e. ti. et. l. quociēs. ff. de le. ij.

¶ Copulatiua etiam quandoq̄ significat̄ concursū alterius tantum p̄ vt ex significandi modo cōdubitur. Et ad veritatem copulatiue requirit̄ vtrāq̄ p̄tem esse veram. ff. de condic. insti. l. filze v̄di. et. l. si is qui. ff. de re. dubi.

¶ Conuiciū dicitur quasi conuocium a concitatione vel cōcentu id est collectione vocum scz quando in vnum plures voces cōferuntur. et iniuriam esse labeo ait. ff. de iniur. l. apud labionem. §. cōuiciū.

¶ Conuenire est simul in vnum locum venire. Et iā dicit̄ cōuenire quod alicui cōpetit secundum cōditionem suam vt i stud. ouenit illi

Item cōuenire capit quādoq; p conuentiōe i pacto ex cōsensu & aliquo factō. Cōuenire etiā quādoq; sumit p aliū in iudiciū vocare vel facere euocare. Item est placere. Vnde cōuenire me aliquos est complacere inter illos vt cōuenit inter te et me. vt des mihi hoc. Cōuenire mihi est cōgruere mihi vel adesse mihi quod me decet et honestum est.

¶ Cōuenire me est alio qui me sup aliquo factō.

¶ Contuberniū est matrimoniū cōtractū et pprie seruoꝝ insti. S nup. in glo. sup verbo ciues.

¶ Coram nō. pau. in cōmento de hōf. c. ex pte Sele. et circa li. vi. Et intelligit ita vt presentes intelligāt. ff. de arbitri. l. diem. §. forum.

¶ Cornicularij dicunt illi qui gerebāt cornua vel acie in bello vt qui in aures iudiciū vota ptulerūt sua.

¶ Cornupta Re. s. lvs.

¶ Corona que est clerica dicitur. Est signū regni et pfectionis cū sit circularis carēs angulo in signū carēcie sordidū q; vbi angulū ibi sordes. Scilicet et alios virtutib; regere et a sordib; mūdare debant qui coronas gerūt et sic in deo regnabūt xij. q. ij. duo sūt. Et qmōdo rasura tōtura corona differant et quid significēt. vide glo. in verbo tōtura in cle. ij. de vi. et ho. cle. Et differēciā inter dy adema coronā et sertū. vide in cle. vnica de iureiur. Et nō q rex romanoꝝ coronatū triplī coronā. Primo ferrēa ab archiepo coloniensi aquisgrami et significat fortitudinē qua vincere deb; rebelles et infideles cōcutare. Secūdo argentea ab archiepiscopo mediolanēsi in villa mōdecei. que significat mūdiciam et claritatem quā talis pnceps habere debet. Et hodie vt in plurimū dat in mediolano in ecclesia sancti ambrosij vbi hōmricus de quo loq; tur cle. et sigil mūdus nouissime fuit coronatus. Tercio coronatū corona de puro auro a papa in ecclesia sancti petri ad altare sancti mauricij. Et quia aurum est metallis omnib; excellētius significat imperatorē alijs regib; et pncipib; in ptecia et iusticia excellētiorē esse debere vt in glo. cle. vnice de iureiur. et p. Jo. de pla. in pte. insti.

¶ Corpore viciati dicunt qui sunt mutilati in mēbris vel debilitati pprie sit qui membrū habet sed inefficax vt oculū cecū manū aridam crus cōtractū rē. sic mutilatus pprie dicitur qui caret aliq; membro.

¶ Corporati. i. collegiati Re. s. collegiati.

¶ Corporatus vobis romane dicitur qui in aliquo corpe et precipue

urbis scribitur sicut quodlibet membrum hominis & corporatus. vel civis factus vel incolatus. C. li. xi. de priue. corpa. vr. ro.

¶ Corrogare est quasi si rogare vel simul colligere vel adunare.

¶ Corpus quod dicitur collegium siue universitas cuius caput est prelatus conouit. de hijs que fi. a. p. Et tale corpus potest habere unum sigillum de excess. pla. dilecta. Dicitur etiam congregatio cuiuscumque civitatis vel ville vel castri habere corpus. Item quilibet congregatio pro iusticia facienda. ut congregatio scabimorum vel totius universitatis. Item societas causa religionis cui premissum unum corpus habere debet in reipublice. Et res communes. i. actoris siue iudicium communem pro qua agere potest. ff. de iur. iur. no. agi. l. i. Item episcopus cum capitulo suo facit unum corpus cum ipse caput est sed cum clero civitatis vel dyocesis non dicitur facere unum corpus. sic nec abbatissa cum clericis suis licet sit caput unum corpus facit.

¶ Choristi huiusmodi remoti sunt ab ecclesia ut lxvii. di. §. presbiteri vero. Et poterant constitui in villis vel castris. Episcopi vero non nisi in civitate tibi conferre debent tamen minores ordines.

¶ Corpus etiam unum dicitur quod uno clauditur spiritu ut animal. Etiam dicitur quod habet partes integrales siue sibi coherentes ut tomus vel quod habet partes distantes ut grex populus collegium sicut in excess. pla. li. vi.

¶ Corruptela est perversa consuetudo sacris canonibus inimica & contra siue cum venerabilis et de vi. et hone. cle. cum decore. re.

¶ Coriuta dicitur morsus freni vel sicut in alijs illud quod come equi imponitur ut curvet. C. nulli licere in fre. et equis sellis. re. l. i. li. xi. secundum accur.

C. cr

¶ Crassature dicuntur que fiunt a latronibus in itinere dum crudeliter contra transeuntes crassant. de pe. di. i. a. crassaturis. Et crassatores sunt qui prode causa aliquid faciunt et proximi latronibus habentur et sunt ad malum intentes. ut est textus iuncta glo. in l. capitalium. §. crassatores. ff. de pe. et dicitur a crasso aris. alias grassos.

¶ Creditor est qui alienam fidem sequitur mutuataque pecunia numerando. Generaliter vero creditor dicitur qui ex causa quacumque alienam fidem sequitur. et dicitur ideo creditor quia credit debitori.

¶ Creta est limus vel gleba. l. si crete. ff. de fur. et in glo. magna. i. C. de ser. fugi.

¶ Crassari est quasi crudeliter gradi. ii. reg. vlti. Cesset indignatio que crassat in populo. ac. xliii. q. ii. militare. ff. de pe. l. capitalium.

ad mediū. Et nō Jo. an. in de. i. de pe. in verbo crassantibus.

¶ Crimē est peccatū q̄rela i. accusatione et damnatioe dignissimū.

¶ Criminū capitales erāt carceris custodes qui etiā stratores dicebantur a sternēdo q̄ dāuatos pungebāt.

¶ Crimē ecclesiasticū est quod p̄tinet ad iurisdictionē ecclesie. vt heresis sacrilegiū. simonia. iurium. vsura. adulteriū. xij. q. ij. nō sū. lxxvij. di. c. et de fo. compe. cum sit generale vbi de hoc p̄ dicit.

¶ Crimē mere ecclesiasticū est q̄ p̄ncipaliter oritur a canonibus sumptis. Et solum coram iudicibus ecclesiasticis cognosci habet. Et cuius cognitione iudices seculares se nullatenus intromittere possunt vt est crimē heresis. Sed crimē mere ciuile p̄ oppositū est de licitū legibus ciuilibus prohibitū. alias in se vō p̄tinet vt in ciuile. de ire. penoche post sonū campanę vel cōsimile. Crimē vero mixtū est quod spectat ad forā vtrūq̄. vt est sacrilegiū q̄ spectat ad forā ecclesiasticā. Et potest etiā iudex secularis de pena eius cogitare et sacrilegum punire. fm̄ glo. in ver. adimimus in c. felix. d. pe. li. vi. et de hoc est glo. sum. xi. q. i.

¶ Crimen lese maiestatis est vbiq̄ quis cōtra vrbem aliq̄d molitur. aut qui p̄fuit ad hostes vel istos iuuat qualicūq̄ causa scz armis cōsilio vel pecunia. vel qui subiectas puincias m̄tē facere rebelles vel seditiones. aut bella mouet in ciuitate. vel qui p̄elatus magistratū vel p̄ncipē occidit. vt q̄ cōtra lat̄ ei⁹ militat. vt arma fert et occupat cōtra rē publicā. Et item dicitur crimē p̄ duellionis. i. hostile. p̄tā p̄ duelliones dicuntur hostes. Secus si cōmittit hoc crimen nō cōtra rē publicā q̄ tūc nō dicitur p̄ duellionis s̄ simpliciter lese maiestatis. Et nō q̄ nō subditur crimē lese maiestatis nō omittit vt in. s̄. rursus in de. pastoralis d̄ re iudi. vbi rex ecclesie captus nō ed nō subfuit h̄m̄rico imp̄atori q̄ crimē lese maiestatis in eū omisit.

¶ Crimē heresis in multis venit cū crimine lese maiestatis et h̄m̄o fm̄ cañ. est p̄tē lese maiestatis q̄ ledit rē publicā imp̄atoriē etiā diuinum et celestem.

¶ Crimen sacrilegij fm̄ azo. et fm̄ de. fit p̄tē q̄n sacra. de sacro auferē. Ac etiam sc̄dm̄ eum. Si quis non sacrum de sacro recipit. vel sacrum de nō sacro. Sed sc̄dm̄ l. tūc sacrilegium nō est. q̄ quādo res p̄uate auferuntur de sacro tunc actio furti locum habet. Hosti. tamen dicit q̄ si accipitur sacrum de sacro. vel sacrum de nō sacro semp̄ sacrilegium fit. vt. xvij. questione iij. quisquis. s̄. simpliciter. Et sic sc̄dm̄ leges requiruntur duo vt fiat sacrilegium. Primo vt auferatur res sacra. Secundo de loco sacro quorum alterum

fficit fm can. Sed pone statutū est vt faciēs sacrilegiū sic puni
atur quero an intelligat scdm ius civile vel canonū. Solutio si sta
tutū sit a ciuitate intelligit fm legēs. l. omīs populi. ff. de iusti. et
iu. si sit p epm intelligit fm cano. Dñs catho putat q etiam pri
mo casu intelligat scdm cano. quia disponit de rebz ecclesiasticis
ergo debet intelligi fm materiam subiectam. l. i. C. de edic. sitcel.
vbi est casus a cōtrario q gradus computant fm legēs exceptis
causis matrimonialibz. Querit idē dñs catho. Sacerdos dixit mis
sam in domo laici dimisit ibi calicem qui subtrahctus est. an cōpe
tit actio furti an sacrilegij. Nō sacrilegij quia de iure civili nō est
sacrilegium rem sacrā de loco nō sacro apporcare. Nec actio fur
ti quia calix est res sacra que in nullius bonis est dicit ra. vulgo
fuit cōpetere actionē furti quia talis est i domo dei cuius loco dñs
domus intētare potest actionē furti et forte quilibet hoc posset.
ff. de iusti. et iu. l. i. §. huius studij. Et etiam in verbo sacerdotes. §.
de iure canonico intētat crimē sacrilegij.

¶ Crimē peculatus fm azo. e. ti. locum habet p pecunia publice
recepta vel intercepta vel quocūq; modo staminatā vt si i auz.
vel argentū vel in es publicū aliquis ferrū vel simile aliquis idu
cat. i. adiciat. Idem est in sacra re vt in vasis ecclesie. Idem est in
religiosis vt in ornāmētis sepulchris etc.

¶ Crimē stellionatus fm azo. e. ti. dicitur a quodā animali reptili qd
dicitur stellio et est quasi simile serpenti. Stellionatū quasi diuisis co
loribz pictū sicut celū stellis. Et cōmittit hoc crimē q i varietate a
nimi rem aliequam alteri pignori obligatā siue pignoratā alij p
ea obligat. Et dicitur a stellione quia sicut ille vermis est varius in
coloribz sic ille qui cōmittit hoc crimē est varius in ore et incōstās
in mēte. Deinde tamē illud crimē locum habet gñaliter qñ defici
ente in criminibz alia speciali actione equū est aliter subuenire cō
tra delinquentem. sicut em in peculiaribus actio dat de dolo in sub
sidium ita in criminibz quibuscūq; vbi titulus deficit criminis cri
men stellionatū obicit vt si quis vēdidit tibi massam electri p ar
gento vel simile aut auricalcū p auro.

¶ Crimen fraudati census committit eum quis furat publicā pe
cuniam sibi accomodatam.

¶ Crimē fraudate annone est cum portitores furant victualia a
republica ad exercitum missi.

¶ Crimen piaculare est qd morte expiat.

¶ Crimen ousionis cōmittit qui pretextu officij sibi concessi ex
torquet omnāto aliquid ab hūito. Et tali crimine puniē qd pena

quadrupli. i. q. vij. sanximus in fi. tam laicus q̄ cleric⁹ puniē pe-
na cōcussiois xxij. q. i. militare. Cuius cōtrariū tenet glo. in vbo
quadrupli. di. xvij. §. poro.

¶ Criminū alia sūt priuata vt illa quoz executio. i. accusatio vlt
denūciatō p̄met tñ ad illos quib⁹ inferunt vt furta damna illa
ta et iniurie. Alia sunt publica. quoz executio dat cuilibet s̄ po-
pulo. Quomā ad publicā vtilitatē spectat ne maleficia maneat i-
punita vt sunt homicidia patricidia adulteria. post quadragesi-
mum tñ diem. vt. l. iuri mariti. C. de adulte. Itē crimē lese maie-
statis. Item sunt quedam crimina excepta scz ad quoz accusati-
onem et testificatiōē etiam laici cōtra clericos admittunt si bo-
no zelo pcedāt. Et sunt ista crimen symonie heresis et lese maie-
statis et sacrilegij de q̄b⁹ vide dōr. in glo. in l. ij. q. vij. vbi addit
crimē dilapidatiōis et c. cū p. maconella de accu. Et nō q̄ crimē
s̄ quinq; modis. Primo sumit p quolibet p̄ctō siue mortale siue
veniale sit. Secūdo p crimine irrogāte infamiā q̄ est accusatione
et damnatiōe dignū. Tercio p peccato q̄ euānit ex deliberatiōe
siue mortale siue veniale sit q̄ nō delet nisi p penitēciā. Quarto
q̄ semel commissum sufficit ad cōdemnatiōē nō tñ infamat. Quin-
to q̄ irrogat p̄petuā infamiā vt nō. xxv. di. c. vnū orariū. §. nūc
aut et lxxi. di. apostolus. vnde. Si quilibet est peccator nō tñ qui-
libet est criminōsus.

¶ Crispa fit ex duob⁹ liquozib⁹ scz oleo p q̄b⁹ purifas mētis et mi-
tor cōsciēcie. Et ex balsamo p quē odor fame figurat vt est rex.
in c. vnico. de sacra. vnc.

Cu.

¶ Cuniculus est riuus direct⁹ cooptus vt est glo. in l. supra iter
ff. de aqua plu. ar. vbi dicit q̄ ille cui debet seruit⁹ acq̄ueductū
p riuū potest facere cuniculū. i. de apto riuo coopertū.

¶ Cubicularij dicunt serui qui cubiculū dñi sui pcurāt.

¶ Curator s̄ qui curā alicui⁹ gerit defendēdo ipm a p̄tore s̄m le-
ges legitime datus. Vel s̄m alios est ille q̄ res adolēscētis admi-
nistrat. Dat aut s̄m eos curator p̄ncipalit̄ reb⁹ et secūdarie p̄sone
Tutor vero primo et p̄ncipaliter dat p̄sone et secūdarie reb⁹ vt
p̄rimo. Et hec e d̄ra vna inter tutore et curatore. Alia e d̄ra
q̄ tutor dat pupillis infra xij. annū existētib⁹. S̄ pcurator dat
eisdem vltērius ad xxv. annū in masculis ab etate xij. Et in fe-
minis ab etate xij.

¶ Curia media breuis est loc⁹ vbi reddit⁹ ius vel habitatio p̄nci-
pis. s̄ media lōga e mētrix. vñ. curia ius curat mētrix e d̄ca curia

Item ex comuni modo loquendi dictio cum signat accessione hono-
ris in personas ut dicendo veni mecum signat te mihi accedere alloci-
tando accessorie. secus in dicto et. dicendo ego et tu eam? qz fige
vtrūqz pncipale. Sed ibi dñs vobiscūqz nō p̄t significare qz dñs
accedat vobis qz s̄ nō patit̄ sūma et immutabil̄ maiestas Et nō
refert si pponat̄ accessoriū sic dicendo depono capistz cū eq̄ lego
instrumētū cū funco ar. l. p̄osteri. C. de testa. nisi essent alie eōie
cture ex quibz cōcluderet̄ volūtas testātis legātis vel strahētis
Itē dictio cū posita circa hūm nō includit vbi grā. Testor depo-
sui apud sepū ec. et legō dā. dicit̄ tēpo ecē. cū ec. q̄ apud eum depo-
sui lego nō includunt̄ cū eccl. si is qui duceta. in p̄. ff. de re. du. s̄
cū p̄ vt est aduerbiū significat tps et dilationē qnz ex cōditōe q̄
qz etiā accelerationē tps et dilationē figt̄ ibi p̄mitto. cū t̄. nō
riē. l. nā. et si. ff. de cōdi. et demō. Tēpus et cōditōne figt̄ ibi le-
gō ticio impuberi cū xiiij. annoz erit. l. si ticio. ff. qn̄ di. le. se. fa. l.
qui p̄mitit de cōdi. et demō. Itē figt̄ tps et nō cōditōne ibi lego t̄
cio cū ipse moriet̄. l. de. res. nec. in p̄. ff. de cōdi. et demō. Itē in. l.
ex hijs vbi. C. qn̄ di. le. ce. Nūqz nec tps nec dilationē significat
vt vbi p̄mittis x. cū p̄ciero vbi statim cū petit solvere tenet̄. qn̄
qz etiā nihil significat et frustratorie ponit̄ vt vbi lego cū heres
adierit hereditatē. l. ij. ff. de v. sig. Bar. p̄dicta ponit̄ et in. l. gallus.
s̄. ff. de li. et postu. vbi ponit̄ d̄m̄m̄ et t̄ cū. et nō in. l. stichum
q̄ me. ff. de le. i. an inducat cōducione v̄ demōstratōez. de s̄ tex.
singularis in. l. si a fuerit. s̄. ff. de manum. testa. et qn̄ inducit
copulā in. l. illi cū illo. ff. de usufruc. legato. Et qn̄ est cōiunctio nō
facies cōditōne in. l. demōstratio. ff. de cōdi. et demō. Et qn̄ est ad-
uerbiū tūc iungit̄ verbo futuri tps et pncipalis nōt tps et nō se-
quenciā cōditōne vt nō. Bar. in. l. i. ff. de cōdi. et demō.

Da

Dalmatica est vestis qua modo
vtunt omēs dyacomī ex cōsuetudine in solenni-
tatibz vt lxvi. di. de ieiunio. Antiquitus tamē
fide cōcessione pape nec ep̄is nec dyacomis lice-
bat Nec vestis di. xxij. c. om̄is filius.

Dammum est diminutio vel ademptio patri-
monij. Et dicit̄ a demo vel d̄m̄m̄o secūdm̄ Hostien. ff. de dam-
in fec. l. iij. Etiam quātoqz damnum est lucrum cessans de quo an-
veniat in cōdemnationē nō in c. cōquestus. de vsuris. Et diuiditur
dānū sicut actio. qz alia est de damno dato alia de dāno infecto